

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА
РЕСТРУКТУРИЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

здобувача Мазуна Андрія Романовича _____

Науковий керівник: д.е.н., проф. Фролова Т.О. _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Мозговий О.М. _____

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Т.О. Фролова

(підпис)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М. Мозговий

(підпис)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Мазуну Андрію Романовиу

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Вплив іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки України»

Тему затверджено наказом ректора Університету від " 22 " __02_ 2023 р .№ 344-ст

Розділ 1	План кваліфікаційної бакалаврської роботи ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
Розділ 2	АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ
Об'єкт дослідження:	Іноземні інвестиції
Предмет дослідження:	Іноземні інвестиції та їх вплив на державну економіку на прикладі України
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	дослідити сучасні тенденції та проблеми іноземного інвестування в Україну та запропонувати шляхи покращення та спрощення цього процесу.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	- Визначити поняття іноземних інвестицій та їх класифікацію. - Дослідити поняття реструктуризації економіки - Виділити існуючі моделі впливу іноземних інвестицій на економіку
У розділі 2	- Дослідити тенденції іноземних інвестицій в Україну - Визначити проблеми пов'язані з іноземним інвестуванням в Україну - Виділити шляхи покращення існуючого інвестиційного клімату в Україні - Надати рекомендації щодо оптимізації використання іноземних інвестицій для реконструкції української економіки

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

Завдання одержав здобувач

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 63 сторінки, 12 рисунків, 5 таблиць, список використаних джерел з 64 найменувань.

«Розвиток міжнародного венчурного бізнесу в Україні»

Об'єктом дослідження є іноземні інвестиції.

Предметом дослідження є вплив іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки.

Метою даного дослідження є вивчення поняття та процесу іноземного інвестування та його особливості в Україні. Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- Проаналізувати теоретичні поняття іноземних інвестицій та те, як вони змінювалися з часом
- Дослідити класифікацію іноземних інвестицій
- Дізнатися про аспекти функціонування процесу залучення іноземних інвестицій.
- Дослідити важливість іноземних інвестицій у процесі реструктуризації економіки
- Проаналізувати становище інвестиційного клімату України та запропонувати варіанти його покращення
- Виділити проблеми, які сповільнюють процес залучення іноземних інвестицій в Україну та надати пропозиції щодо їх вирішення
- Зробити висновки щодо становища іноземних інвестицій в Україні та факторів, які на нього впливають.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає в узагальненні ролі іноземних інвестицій, їх впливу на Україну та використання їх як інструменту для реструктуризації економіки.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані сайтів Національного Банку України, Міністерства Фінансів, Міністерства Економіки України, публікації журналів, інформаційних, статистичних та рейтингових агентств, наукові праці та монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців та дослідників даного аспекту, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: інвестиції, іноземні інвестиції, економіка, реструктуризація, Україна

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

ВІДГУК

на кваліфікаційну бакалаврську роботу

здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

Мазуна Андрія Романовича

на тему: «ВПЛИВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»

Кожна країна потребує залучення додаткових коштів від іноземних інвесторів з метою розвитку економіки та підвищення добробуту населення. Україна в сучасних умовах переживає значні зміни в економіці, що потребує залучення значних коштів. В умовах дефіциту власних коштів, вітчизняна економіка потребує допомоги з боку іноземних інвесторів, які є єдиним джерелом, з допомогою якого можна досягнути розвитку підприємств, переобладнати та модернізувати виробництво, що стане рушійною силою для змін в галузях та економіки України в цілому. Проте для отримання ефективної віддачі від інвестицій необхідно вірно обрати напрями реалізації інвестиційних проєктів, до того чітко визначити основні проблеми цього процесу. Вплив іноземних інвестицій на розвиток нашої держави є досить важливим та актуальним в умовах сьогодення.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконана в повному обсязі та за змістом відповідає завданню. Автор продемонстрував достатній рівень володіння теоретичним матеріалом щодо обраної теми та вміння застосувати цей матеріал в процесі реального дослідження. Використані методи дослідження у повній мірі відображають особливості процесу наукового пізнання.

В роботі чітко розкривається сутність іноземного інвестування та його роль у реструктуризації економіки, охарактеризовані практичні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку, зокрема в Україну з врахуванням міжнародної інвестиційної практики.

В першому розділі роботи аргументовано узагальнює теоретичні основи іноземного інвестування, досліджено поняття, класифікацію, джерела та форми іноземних інвестицій; з'ясовано суть, цілі та принципи реструктуризації економіки, приділено увагу теоретичним моделям впливу іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки та важливість іноземних інвестицій у процесі реструктуризації економіки.

В другому розділі автором досліджено вплив іноземних інвестицій на економіку України, а саме: проаналізовано динаміку, структуру, обсяги та темпи структури іноземних інвестицій в Україну та визначено проблеми, які сповільнюють процес залучення іноземних інвестицій в Україну та надані пропозиції щодо їх вирішення.

Позитивної оцінки заслуговує дослідження автором питання стану інвестиційного клімату України, що дозволила запропонувати шляхи його покращення та розробити рекомендації щодо підвищення ефективності використання іноземних інвестицій для реструктуризації економіки. Автором представлені обґрунтовані аналітичні таблиці, які повно розкривають зміст розділу.

Цінність отриманих результатів полягає у тому, що основні положення, викладені автором у кваліфікаційній бакалаврській роботі, доведені до рівня конкретних пропозицій та

рекомендацій, що можуть бути використані в процесі залучення в країну іноземного капіталу.

До написання кваліфікаційної бакалаврської роботи здобувач підійшов відповідально, що дозволило йому виконати роботу в повному обсязі та в визначений термін.

Загалом, кваліфікаційну бакалаврську роботу Мазуна А.Р. можна вважати такою, яка поєднує практичні навички з теоретичними здобутими знаннями.

Кваліфікаційна бакалаврська робота написана грамотно, добре оформлена. Основні вимоги щодо оформлення матеріалу враховані. Матеріал роботи викладено послідовно та логічно. Робота представляє собою завершене наукове дослідження. Зазначене дозволяє допустити кваліфікаційну бакалаврську роботу до захисту перед Екзаменаційною комісією та оцінити високою, позитивною оцінкою.

Науковий керівник

д.е.н, проф. Фролова Т.О.

В і д г у к

про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача
освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

_____ (прізвище, ініціали)
на тему _____
_____ (назва теми)

1. Актуальність теми: _____

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: _____

3. Наявність самостійних розробок автора _____

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: _____

5. Наявність недоліків: _____

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до
захисту перед ЕК: _____

Науковий керівник _____
(посада, учене звання, науковий ступінь)

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)
“ ___ ” _____ 20__

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	5
1.1. Іноземні інвестиції: поняття, класифікація, джерела та форми	5
1.2. Реструктуризація економіки: суть, цілі та принципи.....	10
1.3. Теоретичні моделі впливу іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	21
2.1. Динаміка, структура, обсяги та темпи структури іноземних інвестицій в Україну	21
2.2. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну	28
2.3. Шляхи покращення інвестиційного клімату	31
2.4. Рекомендації щодо підвищення ефективності використання іноземних інвестицій для реструктуризації економіки.....	41
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Масштаби залучення іноземних інвестицій і, як наслідок, наявність достатніх фінансових ресурсів є необхідною умовою для успішного розвитку економіки країни. У сучасних умовах існування України, вона, як ніколи, потребує відновлення та стабілізації економіки. У цьому складному та комплексному процесі іноземні інвестиції можуть відігравати ключову роль.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є дослідження впливу іноземного інвестування на реструктуризацію економіки України, визначення шляхів покращення її інвестиційного клімату та підвищення ефективності використання іноземних інвестицій. З метою досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити поняття, класифікацію, джерела та форми іноземних інвестицій;
- з'ясувати суть, цілі та принципи реструктуризації економіки;
- дослідити теоретичні моделі впливу іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки та важливість іноземних інвестицій у процесі реструктуризації економіки;
- проаналізувати динаміку, структуру, обсяги та темпи структури іноземних інвестицій в Україну;
- визначити проблеми, які сповільнюють процес залучення іноземних інвестицій в Україну та надати пропозиції щодо їх вирішення;
- проаналізувати стан інвестиційного клімату України та запропонувати шляхи його покращення;
- розробити рекомендації щодо підвищення ефективності використання іноземних інвестицій для реструктуризації економіки.
- **Об'єктом дослідження** є процеси реструктуризації економіки України.

Предметом дослідження є вплив на реструктуризацію економіки України масштабів, структури та ефективності іноземного інвестування.

Методи дослідження. У даному дослідженні були використані різноманітні методи. Серед основних методів дослідження можна виділити:

- історико-логічний метод для вивчення еволюції іноземного інвестування та розуміння його впливу на економіку України
- між гарантуванням та страхуванням іноземних інвестицій.
- метод систематизації, групування й узагальнення для визначення особливостей механізму залучення іноземних інвестицій в економіку України.
- економіко-статистичний метод для аналізу тенденцій залучення іноземних інвестицій в економіку України.
- порівняльний аналіз, який дозволяє порівнювати інвестиційний клімат у різних державах;
- графічно-аналітичний метод для візуалізації даних, графіків, діаграм та таблиць, що дозволяє зрозуміти закономірності та тенденції в залученні іноземних інвестицій.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати дослідження мають значущість як у теоретичному, так і практичному аспектах. Вони допоможуть краще зрозуміти стан іноземних інвестицій, їх вплив та важливість для економіки держави на прикладі України.

Інформаційна база дослідження. Для проведення дослідження були використані різноманітні джерела інформації, включаючи наукові статті, академічні публікації, дані аналітиків, законодавче та нормативне законодавство про інвестиції та банківське фінансування в Україні, звіти міжнародних організацій та інші джерела.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Іноземні інвестиції: поняття, класифікація, джерела та форми

Термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, яке протягом багатьох років привертало увагу економістів і досі привертає увагу, у літературі трактується нечітко та по-різному.

За визначенням В. Г. Федоренка та В. Б. Захожая [53] під іноземними інвестиціями розуміється будь-який вид активів, вкладених в об'єкт інвестиційної діяльності на території будь-якої країни.

На нашу думку, у цьому визначенні доцільно конкретизувати мету, з якою здійснюється інвестиція. Під іноземними інвестиціями розуміються всі види власності та інтелектуальних активів, які іноземні інвестори вкладають у корпоративні цілі та інші види діяльності з метою отримання прибутку [54].

Не зовсім правильно вважати, що інвестиції можуть здійснюватися лише з метою отримання прибутку, оскільки інвестиції в об'єкти невиробничої сфери можна вважати засобом забезпечення нормального функціонування економіки.

Розвиток і підвищення ефективності діяльності виробничих підприємств України значною мірою залежить від сукупного державного інвестиційного потенціалу, який формується за рахунок різноманітних фінансових джерел, у тому числі іноземних інвестицій. Критичний стан більшості вітчизняних підприємств і організацій, брак внутрішніх інвестиційних ресурсів, інтенсивна інтернаціоналізація виборчої та економічної систем об'єктивно зумовлюють необхідність залучення більших іноземних інвестицій.

Більша кількість іноземних інвестицій слугує фінансовій підтримці вітчизняних виробників та інших суб'єктів господарювання, впровадженню

нових технологій, розширенню експортних можливостей і реструктуризації економічних структур. ПІ можуть приймати різні форми залежно від типу інвестора, цілей і терпимості до ризику (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Основні типи прямих іноземних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [55].

Спільні підприємства створюються та управляються спільно іноземними інвесторами та місцевими радами. Основну роль зазвичай виконують приватні компанії, але в деяких випадках і державні компанії. Деякі іноземні інвестори з різних країн можуть створювати спільні підприємства в третіх країнах, щоб зменшити інвестиційні витрати на заснування.

Через спільні підприємства іноземні інвестори можуть зайняти більшу нішу на місцевому ринку з меншими підприємницькими ризиками, ніж безпосереднє придбання місцевої компанії на аукціоні або створення дочірньої компанії.

Створення власної дочірньої компанії як інвестиційної можливості є найвищим ризиком і передбачає найбільші зобов'язання для іноземних інвесторів.

Як правило, місцеві компанії укладають ліцензійні угоди з відповідними багатонаціональними компаніями.

Відповідно до ліцензійної угоди, права на використання нової технології будуть передані місцевій компанії, яка відповідатиме за маркетинг і виробництво конкретного продукту. Такі угоди дають іноземним партнерам можливість виходу на ринок з мінімальними бізнес-ризиками.

Іноземні інвестори також можуть придбати акції місцевих компаній, з якими вони підписали ліцензійні угоди [56].

Придбання неконтрольних пакетів акцій місцевих компаній здійснюється іноземними інвесторами шляхом прямих покупок на місцевих фондових біржах. Інвестиційний портфель прийнято називати пасивним, коли іноземний партнер, придбавши таку кількість акцій, не отримує права контролю над діяльністю місцевої компанії. Цей метод інвестування в основному використовується в процесі приватизації місцевих підприємств або при обміні боргових зобов'язань на акції приватних чи національних суб'єктів господарювання.

Контрольний пакет акцій місцевої компанії іноземні інвестори можуть придбати різними способами (пряма купівля, приватизація, обмін боргу на акції тощо) [20].

Інвестиційна можливість для вітчизняних підприємств (компаній, організацій) дає право контролювати їх діяльність. Водночас це передбачає значну частину зобов'язань іноземних інвесторів і потрібен час для отримання очікуваних прибутків. Однак така форма інвестування дає значні переваги для місцевого бізнесу допоможе прискорити оновлення асортименту та покрити заборгованість за комунальні послуги, адже чим більше іноземного та внутрішнього інвестування в бізнес тим більше довіри до цього бізнесу, що відповідно, більше довіри до бренду.

З ціллю створення загальної картини щодо видів, форм та класифікації іноземній інвестицій, були створені рис. 1.1, 1.2, 1.3 відповідно.

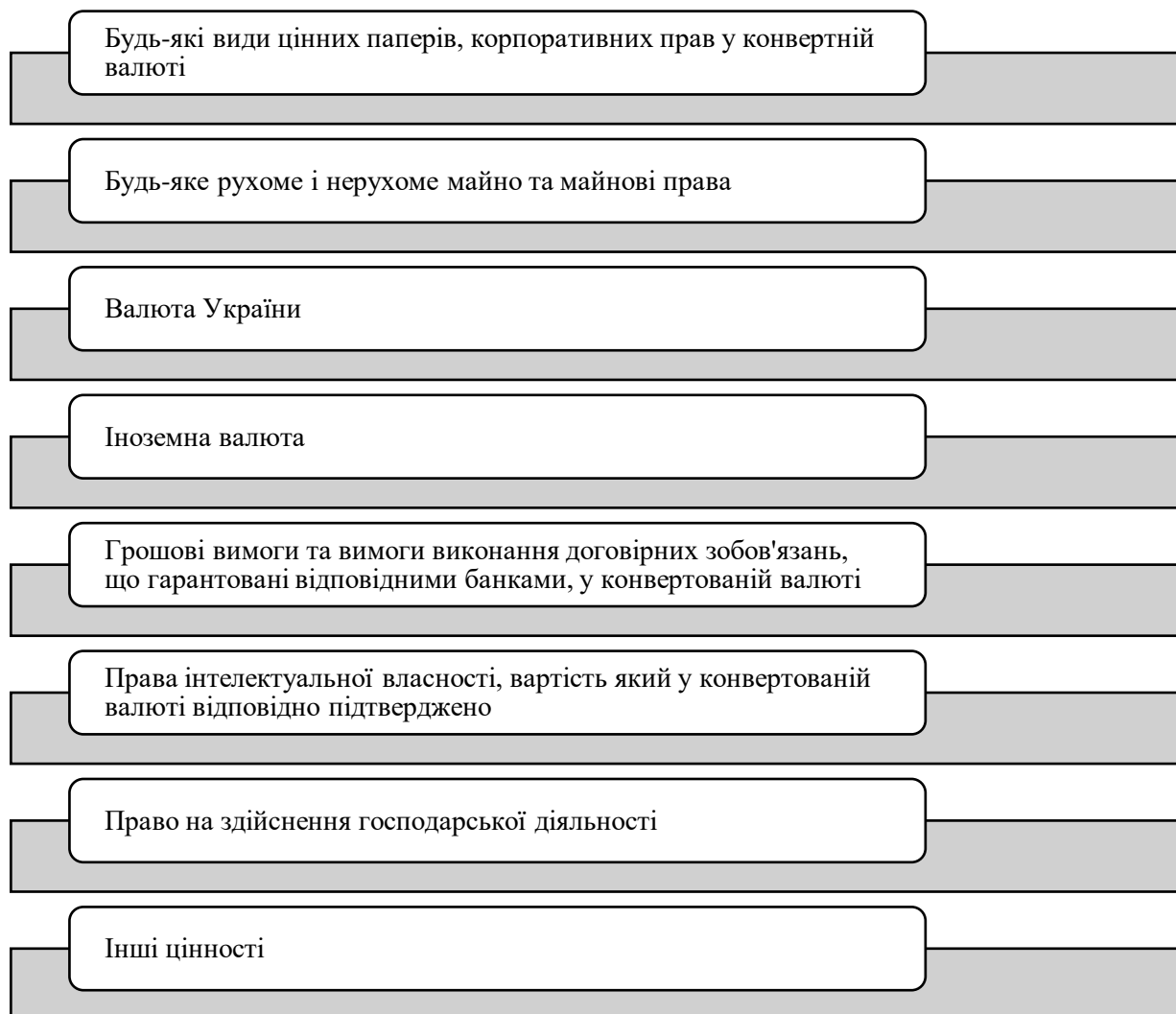

Рисунок. 1.2 – Види іноземних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [20].

Форми:	Придбання права на використання природних ресурсів і на користування землею
	Придбання інших майнових прав
	Інші форми за договорами з вітчизняними підприємцями
	Придбання нерухомого чи рухомого майна, або окремих видів цінних паперів
	Створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, або придбання у власність діючих підприємств повністю
	Пайова участь у спільних підприємствах, або придбання частки діючих підприємств
	Політична стабільність, яка в кінцевому підсумку є найважливішою ознакою для прийняття рішення про доцільність інвестування
	Сприятливий економічний клімат, підтримування низького й непередбачуваного рівня інфляції
	Достатній розвиток інфраструктури виробництва та ринку, наявність або можливість створення зон вільної торгівлі

Рисунок 1.3 – Форми іноземних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [20].

Правове регулювання іноземного інвестування в національну економіку здійснюється рядом законів України, прийнятих Верховною Радою в 1991-1996 рр., та постановами Міністрів України. Для розуміння поняття «іноземні інвестиції» необхідно класифікувати їх за різними характеристиками (рис. 1.4).

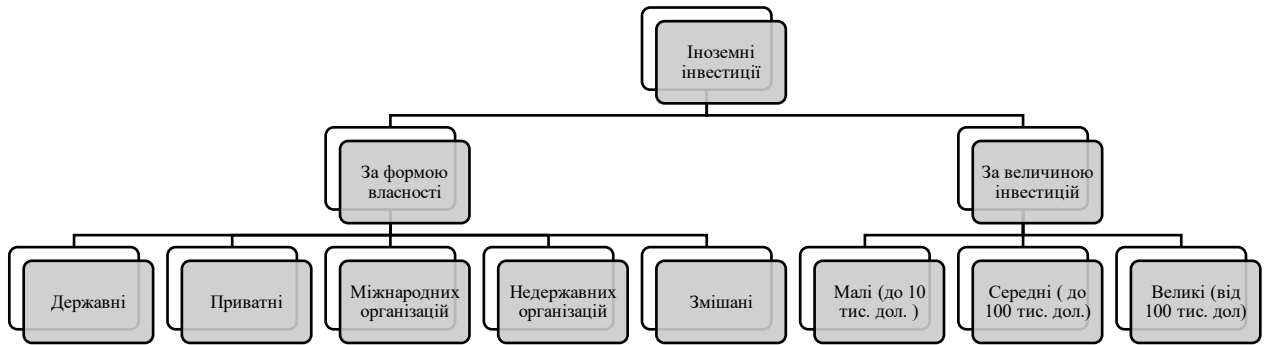

Рисунок 1.4 – Класифікація іноземних інвестицій

Джерело: складено автором на основі [55]

На нашу думку, було б доцільно доповнити наведений перелік класифікації іноземних інвестицій за такими ознаками:

- за сектором інвестування,
- за формою державної гарантії,
- за системою оподаткування.

Приймаючи рішення щодо інвестицій для Фонду країни та вибираючи країни для реалізації інвестиційних проектів, інвесторам важливо передбачити пріоритетні напрямки інвестування.

Тому можна запропонувати класифікацію іноземних інвестицій за секторами інвестування:

1. Агропромисловий комплекс,
2. Легка промисловість,
3. Лісогосподарський комплекс,
4. Машинобудування,
5. Медична промисловість,

6. Паливно-енергетичний комплекс,
7. Транспортна інфраструктура,
8. Зв'язок,
9. Хімічна та нафтохімічна промисловість,
10. Соціальна інфраструктура.

Територіальні переваги мають вирішальний вплив на характер і форму іноземних інвестицій.

1.2. Реструктуризація економіки: суть, цілі та принципи

Реструктуризація – це структурна зміна на різних рівнях економіки: глобальної економіки, національних економік, окремих секторів і галузей, компаній.

Зокрема, 1990-ті роки були відзначені структурними реформами на всіх цих рівнях. Структурні зміни в міжнародному поділі праці та на світовому ринку призвели, зокрема, до того, що традиційна спеціалізація країн, що розвиваються, на виробництві та експорті сільськогосподарської сировини і мінеральних ресурсів доповнюється і частково витісняється виробничо-експортною. Постачання готової продукції до великих країн спочатку найпростіше, а потім ускладнюється.

Реструктуризація в індустріально розвинутих країнах полягає у збільшенні абсолютних розмірів валового національного продукту та поліпшенні його якісного складу при одночасному зменшенні кількості суспільної праці, задіяної у виробництві основної частини валового національного продукту.

Стрімко розвиваються так звані високі технології, наукоємні та ресурсозберігаючі. Прогресує комп'ютеризація та інформатизація економічного суспільства. Відбувається реструктуризація традиційних

первинних галузей промисловості, які тривалий час перебували в стагнації, функціонують підприємства вугільної, сталеливарної та текстильної промисловості [52].

Реструктуризація економіки – складний процес. Він охоплює всі рівні: мікрорівень, мезорівень і макрорівень. На нашу думку, реструктуризація національної економіки складається з національних і регіональних зусиль, спрямованих на фундаментальну зміну процесів матеріального виробництва, розподілу, споживання та обміну між усіма членами суспільства. Це низка важливих заходів інституційної структури. В його основі лежить ефективне використання всіх видів ресурсів.

Реструктуризація економіки країни сприяє капітальним інвестиціям і, як наслідок збільшенню субсидій та наданню соціального захисту переважно групам із середніми та низькими доходами. Тому усі заходи пов'язані з реструктуризацією мають бути чітко спланованими та сформованими в комплексну цільову програму майбутнього економічного розвитку країни та\або її регіону.

Кожна країна має власну бюджетну систему, яка відображає її економічну, соціальну та зовнішню політику. Важливість створення ефективної бюджетної системи полягає в тому, що через бюджетну систему, перерозподіляється частина національного доходу.

Нові економічні відносини також вимагають змін у бюджетній системі. Існують різні підходи до вирішення цієї проблеми. Це збереження бюджетної системи до подолання економічної кризи, мобілізація фінансових ресурсів держави, подолання кризового явища, спричиненого розробкою пріоритетних напрямів політики. Щоб стабілізувати валюту країни, необхідно нормалізувати сферу виробництва.

Хоча вітчизняні вчені та політики говорять про необхідність відбудови економіки України ще з 1990 року, зміни основних економічних показників свідчать про слабкість процесу модернізації економіки країни.

За роки незалежності частка добувних галузей у структурі ВВП України зросла. Подібна ситуація спостерігається і в структурі експорту, де до 60% припадає на металургійну, хімічну та гірничодобувну продукцію. Незважаючи на такі позитивні факти та структуризацію, промисловість України переживає кризове становище.

Проявом цього є, наприклад, наявність у промисловому секторі України великої кількості збиткових виробництв з низькою прибутковістю та низькою оплатою праці. Крім цього, ці підприємства накопичують борги, сповільнюють розвиток економіки.

Зберігаючи централізовану бюджетну систему, органам місцевого самоврядування та адміністрації надається право розпоряджатися коштами, отриманими від спільної власності підприємств через податки і регулювати бюджет за рахунок загальнодержавних податків і доходів. Це позитивно впливає на розвиток регіонів та окремих міст.

Реструктуризація бюджетної системи впливає не лише на взаємовідносини між державним і місцевими бюджетами, а й на взаємовідносини між бюджетами поточного рівня та бюджетами нижчого рівня [57].

Роль держави в розподільчому процесі в умовах ринкових відносин повинна зростати, і в цьому плані бюджет є найдосконалішим інструментом виконання державою покладених на неї функцій. У більшості розвинених країн світу через бюджет перерозподіляється від 30 до 50 відсотків внутрішнього валового продукту.

Вся проблема полягає в тому, щоб знайти збалансовані форми і методи цього перерозподілу, що є одним із найважливіших завдань в українській ситуації. Держави ще не навчилися ефективно використовувати бюджетні механізми в управлінні економікою.

Важливою умовою успішного функціонування бюджетної системи є поглиблення реформування бюджетних взаємовідносин між центральним і місцевим рівнями влади на основі розмежування відповідальності за

вирішення економічних і соціальних проблем між національною та окремими адміністраціями. Це дозволить поліпшити територіальний рівень шляхом відповідного розподілу державних видатків і доходів підприємствами. Реалізація цього положення потребує визначення розміру кожної адміністративної області.

Реструктуризація економіки виражається у функціональному розмежуванні бюджетів і цільових фондів. Видатки загального характеру на виконання загальнодержавних завдань фінансуються з бюджету, а видатки цільового призначення – з цільових фондів.

Розвиток децентралізації, яка чітко розмежовує міжбюджетні доходи та видатки на основі чіткого розмежування функцій держави між центральним, регіональним та місцевим рівнями влади, докорінно підриває структурну основу функціонування бюджетних систем.

Важливим напрямком структурної перебудови економіки є реформування бюджетної системи. Ця постанова передбачає наступне:

- зміни ролі та місця бюджету в національній фінансово-економічній системі;
- удосконалення дохідної та видаткової структури бюджету, оптимізація його структури та перехід до нових методів і форм мобілізації доходів і фінансування видатків;
- мінімізація дефіциту бюджету та оптимізація джерел його фінансування;
- модернізація бюджетної системи на нових принципах побудови та реформування міжбюджетних відносин, підвищення рівня бюджетного контролю;
- упорядкування бюджетного процесу, запровадження сучасної бюджетної технології [9, с. 150].

Бюджетний процес (тобто процес формування та виконання бюджету) виграє від реформування бюджетної практики з метою підвищення ефективності та результативності управління державним сектором.

Запровадження багаторічного бюджетного планування дало б змогу поєднати річні бюджети з агрегованими середньостроковими цілями фіскальної політики.

По-перше, добре обґрунтовані макроекономічні прогнози вважаються необхідними для зменшення ступеня невизначеності щодо розвитку економічних умов.

По-друге, застосування таких економічних припущень до доходів бюджету є дуже важливим, оскільки вони відіграють важливу роль у визначенні загального рівня доступних ресурсів. Не менш важливим у перевірці точності та прийнятності припущень є точне звітування про використані припущення. Залучення незалежних приватних установ до підготовки макроекономічних прогнозів може відігравати важливу роль як дисциплінарний захід.

В рамках багаторічного бюджетного планування рівень і характер видатків контролюються політично з метою обмеження можливості того, що необхідні зміни були заплановані на наступні роки, але фактично не були реалізовані через наступні відстрочки. Необхідно досягти консенсусу.

Щоб уникнути таких проблем, масові системи повинні характеризуватися високим ступенем прозорості. Дані про фінансування асигнувань мають публікуватися регулярно, щоб було зрозуміло, що вони суттєво відрізняються від тих, що повідомлялися раніше.

По-друге, підтримання довіри до фіскального планування на багаторічній основі у разі конкретних потрясінь вимагає політичної відданості цілям фіскальної політики. У разі виникнення відхилень (наприклад, вони можуть бути викликані непередбачуваністю процесу реформ або коливаннями темпів зростання ВВП), уряду необхідно буде вжити заходів для забезпечення досягнення початкових середньострокових цілей.

Багаторічне бюджетне планування має базуватися на загальних цілях фіскальної політики з урахуванням загальної економічної ситуації. Необхідно зосередитися не лише на детальних функціональних класифікаціях, але й на

ключових фіскальних змінних на державному рівні. Загальна мета має поєднуватися з основними принципами та цілями економічної політики, такими як структура податкової політики, пріоритети державних витрат та пропозиції щодо реформ. Запровадження багаторічного бюджетного планування виглядає доцільним, коли йдеться про погашення державного боргу, особливо зовнішнього, який потребує довгострокового планування та прогнозування.

Для зміцнення довіри до середньострокових цілей фіскальної політики дуже важливим є реформування та посилення відповідальності органів місцевого самоврядування.

З цією реформою пов'язана реформа бюджетної системи та взаємовідносин між бюджетами, зокрема структури та переліку державних податків, розширення ролі та питомої ваги таких зборів, як місцеві, запровадження місцевих (регіональних) податків і зборів. Метою цього є створення умов для принципового зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів шляхом зміни джерела формування дохідної бази місцевих бюджетів [58].

У результаті всі бюджети місцевого самоврядування мають бути переведені на власні доходні джерела. Для цього необхідно запровадити та адаптувати українське законодавство щодо місцевих систем оподаткування.

Від стану надходжень до бюджету залежить здатність утримувати соціальну сферу та забезпечувати соціальний захист населення. Формування дохідної та видаткової частини бюджету пов'язане з основними макропоказниками економічного розвитку України.[59].

Іншим напрямком реструктуризації бюджетного забезпечення є запровадження методів бюджетування за результатами. Як метод бюджетного планування встановлюється прямий зв'язок між очікуваними кінцевими та найближчими результатами використання бюджету відповідно до встановлених пріоритетів національної політики.

До основних складових бюджетної процедури належать:

- створення механізму планування бюджетних видатків

– підготовки бюджетних пропозицій.

Він визначає цілі, які мають бути досягнуті за рахунок використання бюджетних коштів та відповідних програм. Це дає розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів більшу свободу визначення найбільш ефективної структури витрачання коштів.

Задля досягнення та спрощення процесу реструктуризації, пропонується посилити відповідальність людей, які розпоряджаються бюджетними коштами за допомогою посилення фінансового моніторингу.

При цьому фокус контролю за виконанням бюджету з боку органів управління має вмщати в собі оцінки законності використання бюджетних коштів та відповідності фактичних видатків запланованих на оцінку виконання планових показників. Результати таких оцінок є основним джерелом інформації для визначення планів асигнувань на наступні роки, у тому числі для припинення асигнувань на певні види видатків, за якими встановлені цілі не були досягнуті.

До запровадження ефективної системи стимулювання. Оцінювати державних службовців, інших працівників бюджетної системи, керівників державних установ та їх структурних підрозділів за результатами їх діяльності та їх індивідуальний внесок у досягнення цих результатів. Програма, розроблена відповідно до принципів бюджетування, орієнтованого на результат, повинна включати:

1) Опис очікуваних результатів, придатних для кількісної оцінки впровадження програми, включаючи прямі результати, тобто результати.

2) Система показників вимірювання результатів реалізації програми (індекс соціальної ефективності, індекс економічної ефективності) та відповідні цільові значення.

1.3. Теоретичні моделі впливу іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки

Теорія ПІІ відображає основні мотиви поведінки інвесторів на світовому ринку, а також дозволяє визначити ступінь і форму впливу ПІІ на динаміку та механізми економічного розвитку різних країн. На цій основі країни можуть реалізовувати продумані стратегії, спрямовані на сприяння припливу прямих іноземних інвестицій та підвищення їх ефективності.

Економісти вважають, що політики в країнах, які перебувають у процесі становлення ринкових відносин, повинні бути знайомі з міжнародними дослідженнями, які мають на меті створити теоретичні основи для залучення прямих іноземних інвестицій. Це необхідна, але недостатня складова економічного успіху. Це стане основою для формування національної інвестиційної стратегії [60].

Щоб збільшити можливості отримання прибутку, заощадження слід використовувати для вивільнення виробничого обладнання або вдосконалення технології (споживання виробництва або накопичення виробництва).

Сміт припускає, що заощаджена сума відповідає інвестиційним резервам, оскільки накопичення вільних грошей без подальшого використання («резерви») є винятковим явищем. На його думку, банківські кредити також використовуються для фінансування витрат виробництва, але зростання основного капіталу залежить від реінвестування прибутку виробництва. Під сприянням економічному розвитку [62]. Він також висловився за державне регулювання процентних ставок і мінімальної заробітної плати. Сміт вказує на зв'язок між процентними ставками та інтенсивністю інвестицій. Тому, на його думку, для сприяння інвестиціям відсоткові ставки повинні регулюватися державою і встановлюватися на рівні 5%, щоб полегшити доступ до капіталу. Хоча він не пише про прямий зв'язок між інвестиціями та зайнятістю, він правильно зазначає, що нормальний рівень заробітної плати підтримується

спонтанними ринковими механізмами, тобто вони залежать від попиту та пропозиції на ринку праці [62].

Щоб збільшити прибуток, власники капіталу завжди намагаються знизити заробітну плату. Зменшення заробітної плати призводить до зменшення пропозиції робочої сили та зниження продуктивності, тоді як значне підвищення заробітної плати призводить до надлишку робочої сили, що призводить до падіння ціни праці та збільшення непродуктивного споживання. Тому з точки зору нагромадження соціального капіталу держава повинна контролювати рівень мінімальної заробітної плати та підтримувати її в оптимальних межах.

Д. Рікардо розкритикував надмірне друкування банкнот у Великобританії, але зазначив, що така політика банку може призвести до перерозподілу доходів на користь бізнесу, оскільки зростання рівня заробітної плати відстає від зростання рівня цін. На його думку, зростання цін на споживчі товари обмежує можливість формування надлишкових коштів, тому він виступає проти «примусових заощаджень».

Д. Рікардо не вважає грошову позику джерелом інвестицій і, навпаки, відкидає твердження, що «кредит може створювати капітал», і тому розвиває оригінальну теорію про відсоткові ставки та їх роль у регулюванні інтенсивності відсоткових ставок ніколи не було сформульовано інвестицій. Однак він стверджує, що, хоча процентні ставки мають тенденцію збігатися в довгостроковій перспективі, вони залежать від створення грошей і що інфляція сприяє збільшенню реального виробництва через привабливість тимчасово звільнених ресурсів, як це визнається [61].

Д. Рікардо охарактеризував зворотну сторону пожвавлення внутрішнього інвестиційного процесу, заперечуючи можливість перевиробництва та кризи, але визнаючи можливість виробництва продукції в кількостях, що значно перевищують попит. Однак, на його думку, це явище має тимчасовий характер і «не може виникнути для всіх товарів одночасно» [61].

Вільна міжнародна торгівля допомагає збалансувати інвестиційний попит і створює умови для подальшого розвитку економіки, з чого Д. Рікардо дійшов висновку, що в країні неможливо створити надлишок капіталу. Відповідно до принципу порівняльних переваг, капітал також може надати країні порівняльну перевагу.

Країни з високими витратами на виробництво певної продукції можуть бути конкурентоспроможними саме завдяки відносним перевагам, які вони отримують від інвестицій у свої пріоритетні галузі.

Теорія ПІІ стверджує, що капітал експортується не тільки для забезпечення ресурсами для своєї продукції, але, перш за все, для отримання додаткових прибутків за рахунок використання існуючих технологічних, управлінських та інформаційних переваг, які можуть бути реалізовані лише в країні-одержувачі (рис. 1.5).

Теорія «ТНК і недосконала конкуренція» (С. Г. Хаймером, 1960; Ч. Кіндльбергер, 1969) полягає в такому: потоки прямих інвестицій ТНК спрямовуються в інші країни, коли прямі інвестори мають монопольну перевагу перед аналогічними місцевими компаніями зарубіжних країн.

Теорія «Олігополії і ПІІ» (Ніккербоккер, 1973; Р. Вернон, 1974; Грем, 1978) виявляє, що в олігопольних галузях національні конкуренти автоматично прямують за лідерами ринку, що здійснюють інвестування за кордон

Творці моделі інтерналізації (Р. Бакклі, 1976; М. Кассон, 1981; Ругманн, 1985) вважають, що значна частина формально міжнародних операцій є фактично внутрішньофірмовими операціями між підрозділами великих господарських комплексів, які мають назву ТНК.

У своїй роботі «Конкурентна перевага націй» М. Портер (1990) проілюстрував динамічну взаємодію між стратегіями ТНК і конкурентними перевагами країн-реципієнтів.

Теорія «Шлях інвестиційного розвитку країни» (Дж. Даннінг, 1981; Нарула, 1994) стверджує, що імпорту та експорту країною ПІІ прямо залежать від рівня її економічного розвитку щодо решти світу.

Рисунок 1.5 Особливості ПІІ, описані в теоретичних роботах

З 50-х років 20 ст. розпочалася широкомасштабна міжнародна діяльність американських транснаціональних корпорацій, основною діяльністю яких стали прямі інвестиції за кордоном, і вчені почали розробляти теорії, що

пояснюють економічну природу транснаціональних корпорацій і причини їхнього руху.

У 1960-1970-х роках у західній політекономії виник абсолютно новий напрям теоретичного дослідження міжнародного руху капіталу, предметом якого стали прямі іноземні інвестиції.

Отже, виходячи з аналізу положень теорії ПШ, можна зробити висновок, що основоположники класичної економічної теорії А. Сміт і Д. Рікардо розглядали міжнародну торгівлю та інвестицію як рушійну силу інтернаціоналізації та інтеграції у світову економіку. Міжнародна торгівля розглядалася як головний каталізатор зростання національного багатства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Динаміка, структура, обсяги та темпи структури іноземних інвестицій в Україну

Прямі іноземні інвестиції – це довгострокові вкладення в економіку країни нерезидентами, певних активів чи ресурсів [1]. Ці капіталовкладення допомагають розвиватися країні, реалізовувати великі проекти, використовувати новітні технології тощо. Відколи Україна здобула незалежність у 1991 р., до її економіки почали надходити інвестиції. Обсяги накопичених прямих іноземних інвестицій – один із ключових показників, який показує залученість країн у світовий ринок і розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків.

Для України з метою використання позитивних факторів залучення інвестиційного капіталу важливо розробити правильну стратегію залучення та регулювання прямих іноземних інвестицій. Як правило, для того, щоб країна могла залучати іноземні інвестиції, потенційний прибуток від інвестицій іноземних інвесторів має бути вищим, ніж внутрішні інвестиції в країні, в якій інвестор працює.

Для іноземних інвесторів інвестування в українську економіку має бути вигіднішим, ніж в інші можливі країни, але це залежить від наявності пільгових умов ведення бізнесу для іноземних інвесторів і місцевих компаній, політичної та економічної ситуації в країні, залежить від таких факторів, як стабільність, тощо, потенційний експортний потенціал у галузі інвестора в цільовій країні - без наявності стимулів, створених урядом, інвестиції в економіку для іноземних інвесторів не відбудуться.

Наявність збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку (позитивна динаміка) з боку інвесторів, зацікавлених в отриманні прибутку шляхом створення підприємств, придбання простого та акціонерного капіталу шляхом довгострокових капіталовкладень, також призводить до підвищення рівня інвестицій. Це відображено. Це своєрідна оцінка довіри та перспективності інвестиційних фондів для країни.

Дослідження тенденції останніх років, показали, що залучення прямих іноземних інвестицій є досить незначними. В табл. 2.1 наведені дані про обсяги інвестиційної діяльності України за останній 21 рік [2].

Таблиця 2.1 – ПІІ в Україну 2002-2023 рр.

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	млн. дол.	приріст/ падіння за рік	млн. дол.	приріст/ падіння за рік	млн. дол.	приріст/ падіння за рік, %
2002	693		-5		+698	
2003	1424	+731	13	+18	+1411	+102,1
2004	1715	+291	4	-9	+1711	+21,3
2005	7808	+6093	275	+271	+7533	+340,3
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23,8
2007	9891	+4287	673	+806	+9218	+60,7
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903	+7,4
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53,0
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236,1
2016	3810	+4268	16	+67	+3794	+1032,2
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2,9
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1
2019	5860	+1405	468	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	+824,7
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0
2023	4247	+3095	42	-487	+4205	+575,0

Сформовано автором на основі джерела [2]

Аналізуючи обсяги прямих іноземних інвестицій за 2002–2023 р.р. спостерігаємо суттєве зменшення їх обсягу на суму 6097 млн. дол. у 2009 р., що пов'язано з глобальною економічною кризою. З 2010 р. відслідковується часткове покращення ситуації завдяки новим надходженням, але також різке довготривале зменшення обсягу в ПІІ у 2013-2015 роках, коли в Україні

відбувалась зміна політичного режиму, анексія Криму, початок війни на сході України, а також різкий початок девальвації національної валюти, внаслідок закінчення золотовалютних запасів, якими підтримували курс гривні із 2009 року [36].

До 2020 р. прослідковуються падіння, у зв'язку з пандемією COVID-19. А в 2022 р. через війну в Україні обсяги інвестицій складають тільки 190 млн. дол. За останні 5 років лише у 2021 році прослідковується найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних вкладень в національну економіку, проте Україна досі не досягла значень за обсягом іноземних інвестицій, які були перед початком військової агресії.

На рис. 2.2 продемонстровано квартальний огляд надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України за останнє десятиліття.

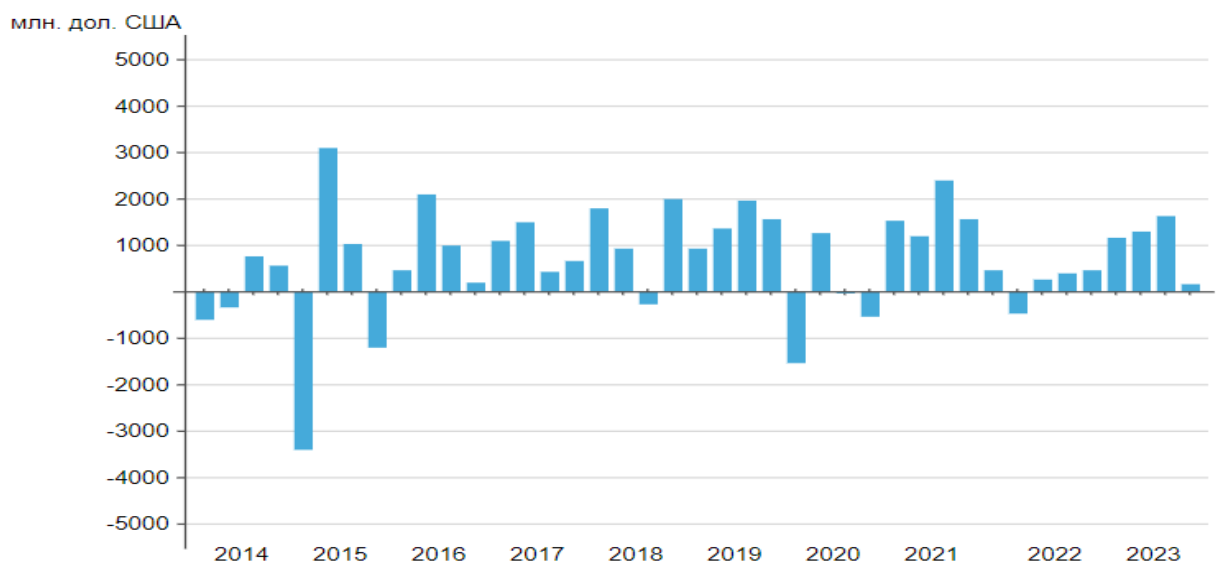

Рисунок 2.2 – Щоквартальний графік надходження ПІІ в економіку України

[2]

Чітко видно, що з 2013 р. обсяг ПІІ в Україну зменшився, тоді як у 2015 р. приплив іноземних інвестицій досяг негативного піку, що означає виведення капіталу з країни, а з 2016 р. ПІІ було розпочато до 2019 р. Зростання є скромним, але навіть на останньому піку в 2019 році інвестиції залишилися на рівні 53,69% від рівня припливу іноземного капіталу в 2008

році, що свідчить про те, що довіра інвесторів до України зараз низька, якщо ситуація не погана, нам потрібно платити увагу до майбутніх тенденцій.

З 2020 по 2022 рік інвестори почали виводити капітал із більшості компаній у всьому світі, які боролися зі спалахом коронавірусу.

Згідно даних статистики Національного банку України основними інвесторами для України в період з 2016–2020 рр. є такі, що представлені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Основні країни-інвестори в Україну

Країна	Обсяг інвестицій, млн.дол. США	Відсоток від загального обсягу інвестицій
Кіпр	6218,7	42,32%
Латвія	355,8	2,42%
Віргінські Острови	212,2	1,44%
Угорщина	69,8	0,48
Нідерланди	49,9	0,34
Швейцарія	41,7	0,28
Республіка Молдова	32,6	0,22
Німеччина	14,5	0,09
Інші країни	7083,3	48,21

Сформовано автором на основі джерела [3]

Однак варто зазначити, що згідно з рішенням Ради міністрів України від 27 листопада 2017 року Кіпр визнано офшорною зоною. Тому можна з високою ймовірністю припустити, що 40% прямих іноземних інвестицій надходить з Кіпру. Кіпр «відмивав» кошти українських громадян, таким чином уникав оподаткування та легалізував кошти, які часто були отримані незаконним шляхом [4].

Статус інвестицій з Нідерландів, Великобританії, Швейцарії та Австрії також є суперечливим. Ці країни є типовими прикладами авторитетних офшорних юрисдикцій (оншорних зон).

Наприклад, у Нідерландах часто реєструються фінансові компанії, компанії з цінними паперами, інвестиційні компанії та трастові компанії, спрощуються системи звітності та оподаткування [7].

Через таку природу швидке зростання кількості зареєстрованих компаній у Нідерландах (велика кількість зареєстрованих інвестиційних компаній) ставить під сумнів фактичну відповідність між частками ПІІ за країнами-джерелами та тими, що наведені в табл. 2.3. З 2016 по 2020 рік прямі іноземні інвестиції склали 235 456,4 млн дол. США (без урахування тимчасово окупованих територій АРК, Севастополь та частина зони проведення антитерористичної операції).

Обсяг залучених іноземних інвестицій у 2016 році сягнув 45 195,3 млн дол. США, 2017 – 45 179,2 млн дол. США на 0,04% менше, ніж у 2016 році (\$16,1 млн. США); інвестиції в 2018 році зменшилися на 1 170,4 млн дол. США становив 97,41% порівняно з 2017 роком.

У 2019 році найбільше залучення іноземного капіталу в економіку України становило 51 386,6 млн дол. США (або 16,8% і більше).

Проте темпи падіння іноземних інвестицій у країну вже досягли 96,69% у 2020 році порівняно з попереднім роком.

В табл. 2.4 зображені країни, які за даними НБУ станом на 31.12.2022 були найбільшими інвесторами в Україну

Таблиця 2.4 – Найбільші інвестори в Україну на 31.12.2022 [5]

Країна	Відсоток від загального обсягу
Кіпр	31,7
Нідерланди	21,6
Швейцарія	5,8
Велика Британія	4,6
Німеччина	4,6
Австрія	3,0
Люксембург	2,4
Франція	2,0

Отже, аналізуючи результати перевірки табл. 2.4, Україна загалом привертає увагу іноземних інвесторів, але розрахувати реальний обсяг інвестицій та походження інвестицій важко. Це означає, що необхідно прийняти адаптований підхід до розрахунку обсягу інвестицій в Україні.

Показники іноземних інвестицій також враховують офшорні зони або зони з низьким рівнем оподаткування. Через це дуже важко визначити початкове джерело фінансування, оскільки такі «інвестиції» дуже рідко бувають інвестиціями. Частіше всього у такий спосіб кошти перетинають кордон з метою уникнення сплати податків або їх «відмивання».

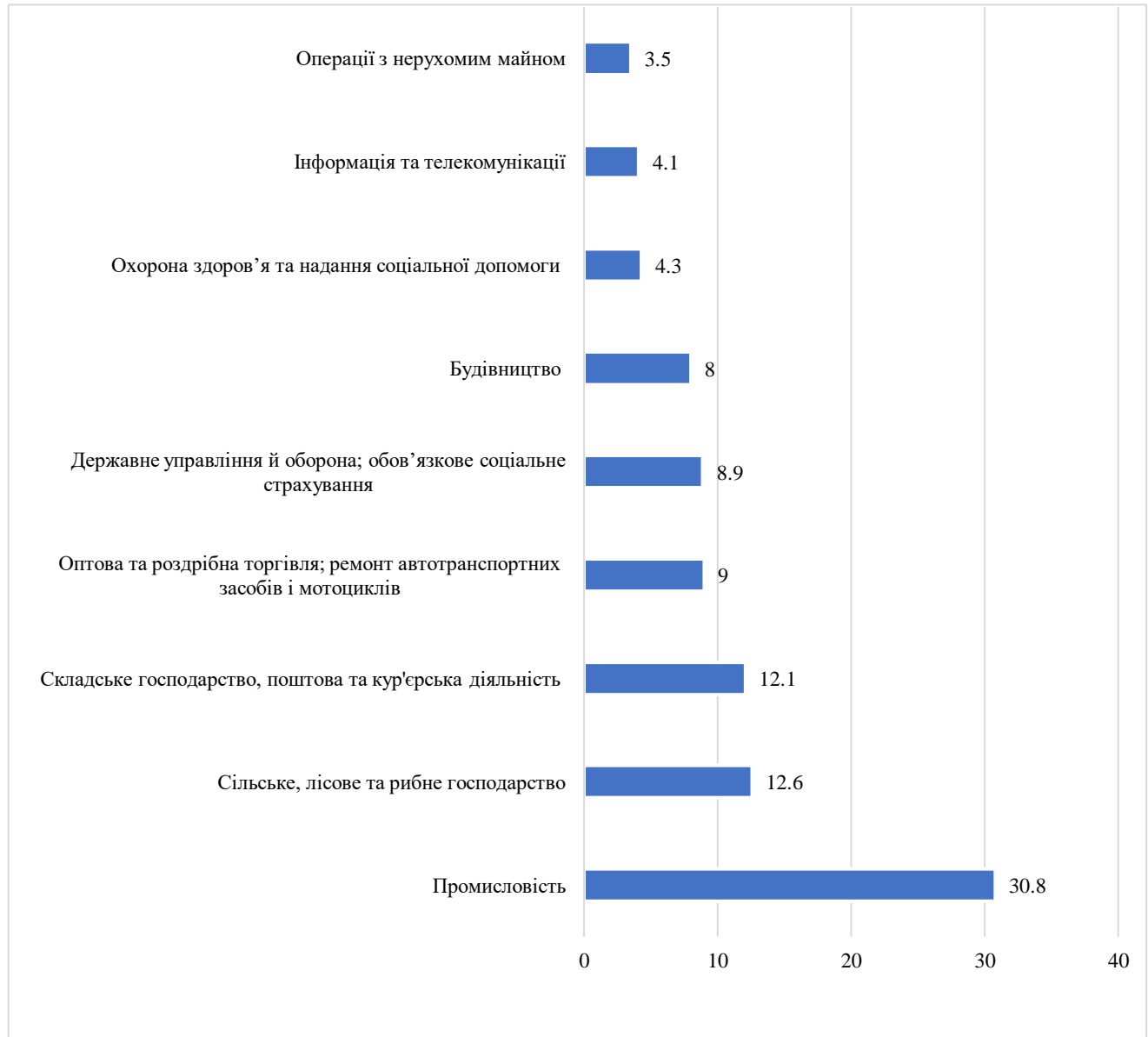

Рисунок 2.5 – Найбільш привабливі напрямки інвестицій у 2022 році [3]

За допомогою рис. 2.5 можна зробити висновок, що Україна все ще залишається найбільш популярною для ПІІ через сільську промисловість. На другому місці також доволі зрозуміла сільська, лісова та рибна сфера.

Найменш популярною сферою є нерухомість, що пов'язане як з нестабільністю як у політичному, так і економічному житті країни.

За даними Національного банку України, протягом 2023 року приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну становив \$4,25 млрд. Це в 7,6 рази більше, ніж обсяг інвестицій за 2022 рік, але на 42% менше, ніж 2021 року. Загалом приплив ПІІ у 2022 році був на рівні 2016–2018 років. Тоді Україна отримувала від іноземних інвесторів у діапазоні \$3,7–4,7 млрд щорічно. Проте навряд чи можна говорити про справжнє (реальне) відновлення інвестування з-за кордону. Основний приплив капіталу генерує бізнес, який працює і реінвестує одержаний прибуток. Розподіл вкладень за напрямками був такий: \$3,8 млрд — це інструменти участі в капіталі, \$0,5 млрд – боргові інструменти.

Тобто понад 90% інвестицій протягом 2023 року надійшло до капіталу українських компаній. Причому із цієї суми майже \$3,2 млрд – реінвестування прибутку. Це пояснюється обмеженнями на виведення капіталу з України, на репатріацію дивідендів – у тому числі. Ті компанії, які одержали прибуток, але не змогли його розподілити серед власників (акціонерів), повернули ці гроші в бізнес як реінвестиції. Сума реінвестованих доходів 2023 року була майже в 10 разів більша, ніж у 2022-му, і на 36% менша, ніж у 2021 році. У 2019 році реінвестування доходів було на такому самому рівні, як і 2023 року. Але тоді частка реінвестицій становила приблизно 54% всіх ПІІ, паралельно із цим інвестори активно вкладали ресурси в капітал компаній безпосередньо. Тоді як у 2023 році частка реінвестицій перевищила 74%, а частка інших інструментів участі в капіталі становила лише 15% загального обсягу ПІІ.

Накопичення інвестицій – це комплексний індикатор, який відображає запас ПІІ з урахуванням руху капіталу протягом календарного року (введення / виведення грошей у країну / з країни, погашення зобов'язань перед інвесторами, реінвестиція доходів тощо) [6].

Запас або накопичення ПІІ на початок 2024 року становив \$55,2 млрд. Це на 6,3% більше, ніж на початок 2023 року, і на 16,5% менше, ніж на початок 2022 року. За даними податкового комітету Верховної Ради, накопичені ПІІ,

якщо порівнювати їх обсяги з країнами Центральної та Східної Європи, залишаються на низькому рівні. Наприклад, у Польщі сума запасу ПІІ за підсумками 2022 року становила \$270 млрд, що вп'ятеро більше, ніж в Україні. Та й в загалом по щорічному припливу інвестицій ми також відстаємо від багатьох інших країн. За даними Світового банку (СБ) за 2022 рік, та сама Польща отримала \$35 млрд ПІІ, Чехія – \$10,5 млрд, Німеччина – \$47,3 млрд, Франція – \$105,4 млрд ПІІ. Щодо структури накопичених інвестицій, то за підсумками 2023 року \$37,1 млрд, або 68,4%, становили інвестиції в капітал компаній і підприємств, а трохи більше \$17,1 млрд, або близько 31,6%, – інвестиції в боргові інструменти.

2.2. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну

Ключовим питанням економічного розвитку країни є залучення іноземних інвестицій. Особливо гостро ця проблема постала під час війни в Україні. Збільшення обсягів іноземних інвестицій сприятиме збільшенню надходжень до валютного фонду державного бюджету, створенню нових робочих місць та сприятиме трансферу сучасних технологій та обладнання.

Іноземні інвестиції сприяють стимулюванню процесу інтеграції національних економік у світову економіку. Українська економіка зараз переживає найскладніший період і розвивається у надзвичайно складних умовах через повномасштабне вторгнення росії на територію України.

Необхідність відбудови національної економіки зумовлена ризиками та проблемами, з якими стикаються уряди. У воєнний час мобілізація людських, фінансових і матеріальних ресурсів необхідна для підтримки функціонування економіки та забезпечення ефективної оборони країни в усіх аспектах.

Тому актуальним є активізація потоку інвестицій, особливо залучення іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції сприяють відновленню та розвитку національної економіки під час та після війни.

Для кращого аналізу поточної ситуації були проаналізовані міжнародні показники, які безпосередньо відображають економічну ситуацію в країнах та інші фактори, що впливають на інвестиційне середовище [13]. В ході аналізу для наочності створена табл. 2.6.

Таблиця 2.6. – Порівняльна таблиця міжнародних індексів, які відображають економічну ситуацію в країнах

Назва індексу	Україна	Молдова	Польща
Індекс сприйняття корупції (CPI)	33 балів	39 балів	55 балів
Business Index (BI)	64 місце	48 місце	40 місце
Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI)	56,99 балів	56,75 балів	68,89 балів
Глобальний індекс привабливості (GAI)	32,2 бали	20,1 балів	56,5 балів
Індекс економічної свободи (IEF)	54 бали	58,5 балів	67,7 балів

Сформовано автором на основі джерела [13]

Для порівняння використовувалися дві країни. Молдова, яка, як і Україна, хоче приєднатися до ЄС і йде шляхом євроінтеграції, та Польща, яка є членом ЄС вже багато років. Отже:

- Індекс сприйняття корупції (CPI) показує, наскільки країна є прозорою та відіграє важливу роль у процесі залучення інвестицій у країну. Оцінка України у 2022 році за цим індексом становить 33 бали зі 100. Оцінка Молдови – 39 зі 100, а оцінка Польщі – 55.
- Business Index (BI) показує, наскільки законодавча база є сприятливою для ведення бізнесу шляхом посилення захисту прав власності інвесторів та рівня їх гарантій. У 2019 році, за даними Світового банку. Україна отримала 64 місце зі 190 економік за показником легкості ведення бізнесу. У Молдови – 48, у Польщі – 40.
- Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) вказує на рівень конкурентоспроможності країни. Оцінка України за цим індексом у 2018 році (останній рік, за який є дані) становила 56,99 зі 100 балів. У Молдові індекс становив 56,75, у Польщі – 68,89 балів.

- Глобальний індекс привабливості (GAI) показує рівень привабливості на основі таких факторів: відкритість, ефективність, інновації та ресурси. Бал України у 2021 році – 32,2. Молдова 20,1 і Польща 56,5.
- Індекс економічної свободи (IEF) вказує на рівень економічної свободи в країні за свободою торгівлі, податковим тягарем, ефективністю судової системи тощо. Оцінка України за цим індексом у 2022 році становить 54. Оцінка Польщі за індексом становить 67,7, а оцінка Молдови – 58,5.

Згідно з цією інформацією, індексні рейтинги України та Молдови нижчі, ніж у Польщі (члена ЄС).

Інвестиції є рушійною силою економічного розвитку будь-якої країни, але процес залучення іноземних інвестицій надзвичайно складний. Іноземні інвестори дуже уважно підходять до інвестиційних питань і суворо дотримуються певних правил і стандартів при виборі інвестиційних цілей.

Оцінюючи інвестиційну привабливість об'єкта інвестування, потенційні інвестори пред'являють певні базові умови, які особливо важливі в процесі прийняття рішень. Немає корупції та корупційного ризику, є стратегічний документ розвитку інвестиційного плану, обраний регіон, прагнення та мотивація місцевої влади, постійні зусилля щодо реалізації нових проєктів, рівень готовності інвестиційних проєктів, сприятлива нормативно-правова база.

Усі перелічені критерії відіграють важливу роль у процесі прийняття рішень потенційними інвесторами з урахуванням очікуваної політичної та соціально-економічної ситуації в країні.

Проте в реаліях сьогодення суспільство стикається з новими проблемами та викликами, зокрема пандемією коронавірусу та повномасштабним вторгненням росії на територію України.

Перед Україною постали нові виклики, які завдали величезних збитків не лише економіці країни, а й країні в цілому, що серйозно загальмувало процес

залучення інвестицій для економічного розвитку. Щоб виділити негативні фактори, важливо відзначити наступні моменти:

1. Розвиток країни та її економіки в умовах воєнного стану. Російська військова агресія негативно впливає на потенційних інвесторів. Адже росія в кілька разів більша за Україну і за територією, і за населенням. Народ і держава України потребують значної фінансової підтримки для боротьби з окупантами. Активні бойові дії в більшості регіонів України, масова евакуація населення, руйнування та закриття аеропортів і портів, закриття кордонів і порушення міжнародної логістики лякають інвесторів. Це пояснюється тим, що все це негативно впливає на інвестиційну привабливість і створює економічну загрозу через ризик припинення або заморожування інвестицій.

2. Відсутність систем захисту та гарантій іноземних інвестицій на національному рівні. На інвестиційну привабливість України негативно впливають такі фактори: Недосконалість правового поля щодо забезпечення інвестиційних процесів. Недосконалість системи банківських гарантій за іноземними вкладками. Корумповані елементи владної структури на всіх етапах отримання дозволів та виконання регуляторних законів, відсутність ефективних інструментів, інституційних систем для хеджування воєнних ризиків та інвестиційних проектів; негативна судова практика [8].

2.3. Шляхи покращення інвестиційного клімату

Поліпшення інвестиційного середовища є важливою передумовою збільшення обсягів інвестицій з різних фінансових джерел. Пошук шляхів покращення інвестиційного клімату в Україні є одним із найважливіших питань. Від її вирішення значною мірою залежать темпи розвитку вітчизняної економіки та підвищення добробуту українського народу.

Інтерес України для інвесторів безпосередньо визначається інвестиційним середовищем. Як і в будь-якій іншій країні, інвестиційне середовище в Україні залежить від багатьох умов і факторів, включаючи

економічні, правові, політичні, соціальні, культурні тощо. Тому важливо збільшити кількість факторів, які позитивно впливають на інвестиційне середовище.

Щоб зрозуміти загальну картину інвестиційного середовища України, було проведено SWOT-аналіз. SWOT-аналіз – це стратегічний інструмент, який допомагає зрозуміти сильні та слабкі сторони зміни клімату, а також можливості та загрози, які має Україна як країна-бенефіціар (рис. 2.7).

Переваги

- Україна має вигідне геополітичне положення
- Великий запас природних ресурсів
- Міжнародна підтримка та допомога Україні, особливо під час війни
- Недорогі технології
- Національна стратегія збільшення ПІІ
- Великий внутрішній ринок
- Відсутність націоналізації ПІІ
- Дешева робоча сила

Слабкості

- Військові ризики та хитка геополітична ситуація
- Відсутність реальної ринкової економіки
- Нестабільна економіка
- Нестабільна валюта
- Слабкий бізнес-клімат
- Слабка законодавча база
- Високий зовнішній борг

Можливості

- Мати додаткові економічні стимули: податкові пільги, пільгові тарифи та ін.
- Розвивати транзитний потенціал
- Удосконалення інвестиційної політики та національної стратегії збільшення ПІІ
- Розвивати систему страхування: страхування військових ризиків та інвестицій
- Перевірений сільськогосподарський, енергетичний і природно-ресурсний потенціал

Загрози

- Високий рівень корупції
- Високий рівень бюрократії
- Військова міграція людей і компаній
- Слабкість системи страхування від військових ризиків

Рисунок 2.7 – SWOT-аналіз українського інвестиційного клімату

З метою акцентування уваги на фундаментальних чинниках, які впливають на інвестиційний клімат у ході дослідження був створений рис. 2.8.

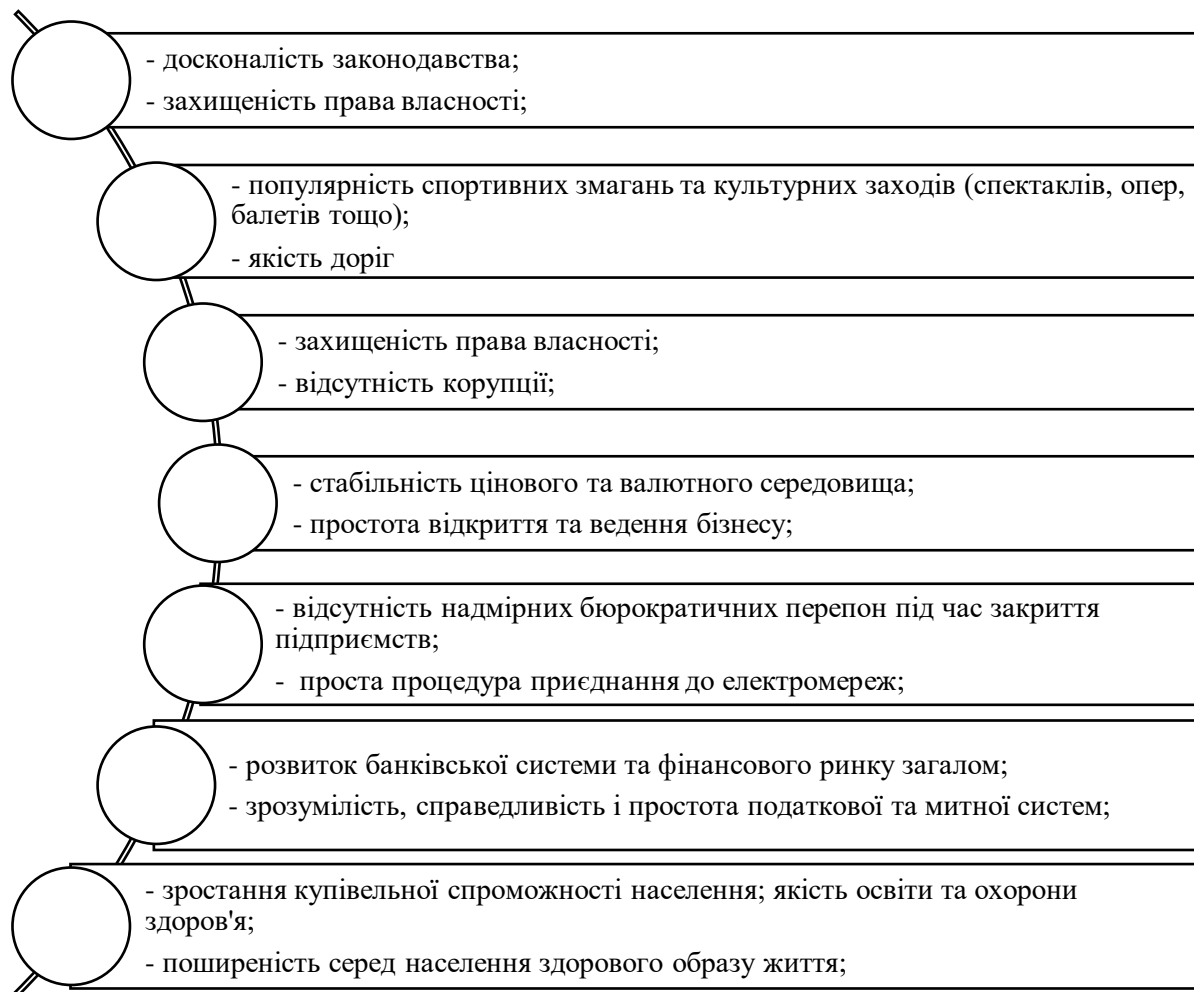

Рисунок 2.8 – Основні фактори, що впливають на покращення інвестиційного клімату країни

Джерело: складено автором на основі [63]

Важливим елементом покращення інвестиційного середовища є створення якісної системи прийому інвестицій та повернення прибутку від інвестиційної діяльності інвесторам. Одним із ключових елементів побудови такої системи є розвиток великомасштабних бірж, здатних конкурувати з найкращими біржами світу. Лістинг цінних паперів українських компаній на іноземних біржах. Створення сильного органу інвестиційного омбудсмена.

Розвиток ринку небанківських фінансових установ, зокрема інвестиційних компаній, страхових компаній та пенсійних фондів; Поширювати серед громадськості інформацію про цінні папери як напрям інвестування. Створення інформаційної платформи, якою легко користуватися навіть людям без економічного досвіду на ринку цінних паперів.

Важливим чинником впливу на інвестиційний клімат України є податкова система, у тому числі розвиток державно-приватного партнерства. Спрощення процедур податкового та податкового обліку, стандартизація податкових перевірок та контроль їх об'єктивності, застосування принципу «єдиного вікна» при сплаті податків і митних зборів є чинниками покращення інвестиційного клімату в Україні.

Для стимулювання інвестиційної діяльності ми вважаємо, що нерозподілений прибуток має оподатковуватись за значно нижчими ставками податку на прибуток, ніж розподілений прибуток. Водночас необхідно спростити податковий та бухгалтерський облік доходів та спростити адміністрування цього податку.

Слід зазначити, що стабілізація та збільшення державних і місцевих фінансових ресурсів також позитивно впливає на інвестиційний клімат. Запровадження різних ставок оподаткування залежно від доходів громадян могло б позитивно вплинути на збільшення доходів зведеного бюджету України.

Крім того, на збільшення дохідної частини бюджету може вплинути підвищення ставки податку на дивіденди із заробітної плати до рівня ставки ПДФО або підвищення ставки екологічного податку. Важливим фактором розвитку української економіки є обмеження виведення капіталу в офшорні зони. Йдеться про покращення умов ведення бізнесу в Україні, запровадження податків на виведений капітал, трансфертне ціноутворення для всіх галузей, заборону укладання угод про уникнення подвійного оподаткування з офшорними зонами та розірвання існуючих аналогічних угод на законодавчому рівні вплив.

Принцип «єдиного вікна» на митниці міг би позитивно вплинути на покращення інвестиційного клімату. Стандартизація, автоматизація та скорочення часу процедур митного оформлення.

Застосування електронної реєстрації товарів під час митного оформлення та зрозумілих методів оцінки вартості товарів, усунення

викривлень оцінки та впровадження ефективних систем контролю цих процесів. Можливість обов'язкового та своєчасного запровадження обміну інформацією (про вартість та кількість експортно-імпорتنих товарів) між митницями України та митницями інших держав, підвищення інвестиційної привабливості української економіки та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, використання єдиної платформи для реєстрації податкового чека (реєстрацію чека можна здійснити через планшет або смартфон) тощо.

Важливим елементом покращення інвестиційного клімату в Україні є створення стабільного бізнес-середовища, сприятливих умов для ведення бізнесу та ефективною системи захисту прав бізнесу у разі їх порушення. Варто зазначити, що для розвитку української економіки важливо створювати нові підприємства, які виробляють продукцію з доданою вартістю та нарощувати експорт цієї продукції. Однією з причин низького зростання інвестицій у створення нових компаній, що виробляють продукцію з доданою вартістю, є постійна зміна факторів, пов'язаних з бізнесом, недостатній захист інвестицій, відсутність економічної стабільності, а в багатьох інших країнах порівняно з цим, бізнес-ситуація в Україні погана.

Важливим чинником впливу на інвестиційний клімат є створення умов, які дозволяють підприємствам планувати свою діяльність протягом тривалого періоду часу без ризику швидкої зміни умов ведення бізнесу, а також конкурентних умов ведення бізнесу порівняно з іншими країнами.[64]

Розвиток малого та середнього підприємництва є важливим елементом економічного розвитку, а отже, покращення інвестиційного клімату. Для розвитку малого та середнього підприємництва необхідно спростити та прискорити процес відкриття, полегшити бухгалтерський облік та адміністрування податків, створити ефективну систему захисту прав малих та середніх підприємств та запобігання корупції, а також побудувати широкий спектр інфраструктури.

Розширення офісів та торговельних майданчиків, збільшення можливостей довгострокової оренди будівель та території тощо.

Позитивно може вплинути на розвиток бізнесу та підвищення купівельної спроможності населення, особливо значне зниження процентних ставок за кредитами. Через зниження інфляції. Зниження облікових ставок національного банку.

Зросте надійність комерційних банків, що, у свою чергу, підвищить довіру до комерційних банків, що вплине на збільшення депозитів тощо. Ключовими елементами покращення інвестиційного клімату є зниження інфляції, стабілізація обмінних курсів і, де можливо, зміцнення національної валюти.

Це досягається шляхом залучення іноземних інвестицій, збільшення експорту, скорочення імпорту енергоносіїв, здійснення політики імпортозаміщення високоякісної вітчизняної продукції, створення умов для функціонування вільних ринків, захисту вільної конкуренції тощо. Збільшення експорту можна досягти за рахунок підвищення якості продукції. Виробництво продукції з доданою вартістю, яка користується попитом за кордоном. Доступ до нових ринків. Щоб захистити інвестиції та завоювати впевненість інвесторів у безпеці їхніх інвестицій, важливо мати справедливую судову систему, щоб судити осіб і корпорації, коли вони порушують закони та нормативні акти.

Порушення їхніх прав або законів, що їх стосуються, має захищати їх. Відкритість та спрощення адміністративних процедур, оперативний доступ до необхідної інформації, запобігання корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування є важливими для розвитку сприятливого інвестиційного клімату.

Тому ключовими факторами, які можуть суттєво покращити інвестиційний клімат в Україні, є: суттєве підвищення заробітної плати працівників бюджетних установ та державних підприємств, запровадження ефективної антикорупційної системи, справедливий та відкритий відбір посад.

При виборі посадових осіб бюджетних органів Конкурсна комісія має бути неупередженою та незалежною, до її складу входять представники цих органів, а також незалежні експерти, громадські активісти, представники

міжнародних організацій, а також представники інших країн, які є відкритими для співпраці. Отримання додаткових коштів для підвищення заробітної плати працівників бюджетних установ може здійснюватися за рахунок тимчасового запровадження на певний період нових спеціальних податків (наприклад, на доходи фізичних осіб).

Позитивними факторами покращення інвестиційного клімату є створення електронних кабінетів для юридичних та фізичних осіб у державних установах, запровадження якісних систем обміну інформацією між різними державними та місцевими установами, встановлення простої системи в усіх бюджетних установах.

Одним із прикладів є впровадження принципу «одного вікна». Для покращення інвестиційного клімату в Україні також важливо розвивати якісну транспортну інфраструктуру за сучасними стандартами (будівництво якісних доріг із застосуванням сучасних технологій, модернізація та будівництво нових портів та аеропортів, комплексна реконструкція, виробництво та придбання сучасних засобів пересування). Також, на рис. 2.9 були виділені додаткові напрямки розвитку інфраструктури та промисловості загалом.

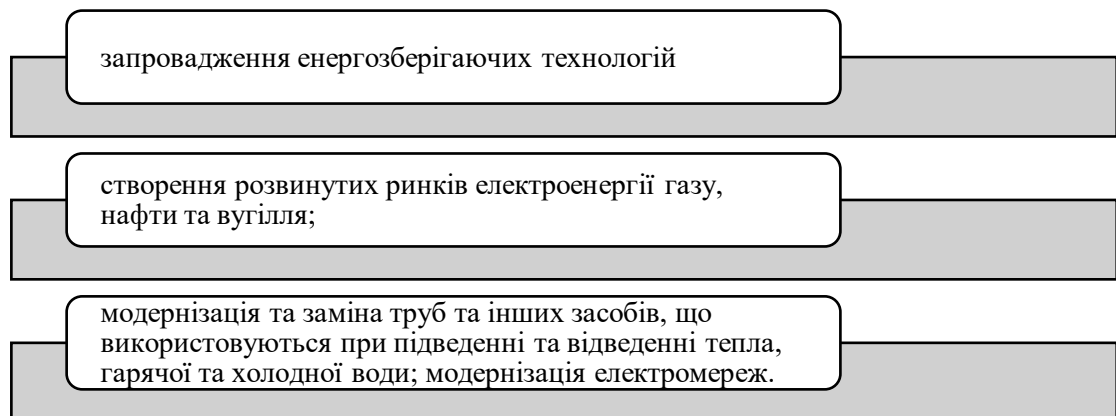

Рисунок 2.9 – Вектори покращення промисловості в Україні з ціллю створення більш сприятливого інвестиційного клімату

Джерело: складено автором на основі [12]

Фактором покращення інвестиційного клімату в Україні також є розвиток сільського господарства шляхом створення сприятливих умов для розвитку агробізнесу, особливо фермерських господарств.

Тому збільшення кількості та розвиток сільськогосподарських підприємств можна досягти за рахунок покращення умов діяльності, державної фінансової підтримки, розвитку механізмів співпраці між фермерами, захисту прав власності тощо. На покращення інвестиційного клімату в Україні може вплинути підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції [12].

Важливим фактором, що впливає на конкурентоспроможність продукції, є підвищення якості продукції. Цього можна досягти, зокрема, шляхом заборони використання у виробництві та реалізації продукції всіх шкідливих інгредієнтів, у тому числі шкідливих рослинних жирів, особливо пальмової олії, хімічних барвників та ароматизаторів. Також дуже важливі ефективні системи контролю якості харчових продуктів, питної води, одягу, іграшок тощо. Важливим елементом інвестиційного середовища є екологічна ситуація в країні.

Серед важливих напрямків реформування для покращення екологічної ситуації в Україні є використання технологій, що запобігають потраплянню забруднюючих речовин у навколишнє середовище. Підвищити ставку екологічного податку та використати фінансові ресурси, накопичені за рахунок цього податку та інших заходів, для запобігання та контролю негативного впливу різних речовин на екосистему та покращення екологічної ситуації в Україні [63].

Заборона використання деяких забруднюючих речовин у виробничих процесах, а також введення заборони на будівництво підприємств, які під час своєї діяльності поблизу житла людей викидають у навколишнє середовище речовини, що можуть погіршити екологічну ситуацію також можуть покращити ситуацію з екологією. Розробка та реалізація програм виведення існуючих аналогічних підприємств за межі населених пунктів також варта уваги.

Одним із шляхів покращення екологічної ситуації є заміна бензинового транспорту на електротранспорт. Важливим фактором, що впливає на інвестиційний клімат, є також покращення якості життя в Україні, особливо

якість освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення. Ключові фактори включають доступ до якісної їжі, питної води та одягу.

Для покращення пропонується збільшити кількість та доступність зон відпочинку, спортивних майданчиків, дитячих майданчиків та парків, підвищити акцизи на тютюнові та алкогольні вироби, відмова та повна заборона азартних ігор, заборона виробництва відеороликів, які можуть негативно вплинути на психологічний стан людей тощо [12].

Високоякісна система охорони здоров'я сприяє покращенню інвестиційного середовища. Реформа охорони здоров'я, збільшення бюджетного фінансування охорони здоров'я та розвиток охорони здоров'я є факторами, які позитивно впливають на інвестиційний клімат.

Побудувати якісну та ефективну систему розвитку кадрів, яка включає якісні сучасні освітні програми, ефективні методики навчання, антикорупційні заходи з урахуванням психологічних особливостей, розвиток хорошого навчального середовища. Збільшити кількість студентів, розвивати етичне ставлення викладачів до студентів, надати вільний доступ студентів до методичної та іншої педагогічної літератури. Також варто розвивати не лише студентів та учнів, а й викладачів. Як варіант, варто проводити наукові дослідження для викладачів, аспірантів. Також варто звернути увагу на фактори, що позитивно впливають на покращення, такі як створення сприятливих умов для діяльності, запровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення.

Крім того, при запровадженні цієї системи не повинно бути дискримінаційного ставлення за віком працівників. Тобто всі громадяни України, які ще не вийшли на пенсію, мають отримати можливість стати учасниками таких програм. Значне підвищення пенсій для українських пенсіонерів також має велике значення. Одним із факторів сприятливого інвестиційного клімату є демократична система правління з вільними демократичними виборами. Важливо проводити вибори за публічними списками. Громадський доступ до всіх фінансових звітів політичних партій. Обмежте суму грошей, яку особа може надати політичній партії.

Позитивним фактором для інвестиційного клімату є надання можливості розпоряджатися накопиченими фінансовими ресурсами в місцевих громадах. Але при цьому муніципальний бюджет повинен «захищати» статті видатків, мінімальний відсоток яких повинен бути встановлений законом і спрямовуватися на модернізацію наприклад, водопостачання. Також варто пам'ятати про поліпшення якості води, тепломереж та електромереж. Важливим чинником покращення інвестиційного клімату в Україні може стати розвиток туристичного потенціалу шляхом розвитку інфраструктури та будівництва готелів у туристичних місцях, створення готелів за підходом «все включено», будівництво нових сучасних санаторіїв та покращення умов існуючих санаторіїв, розвиток екотуризму, створення нових зон відпочинку, якість послуг та обслуговування відпочиваючих [12].

Значною проблемою для України є відсутність ефективної системи поводження з відходами та їх зберіганням. Тому будівництво сміттєпереробних заводів може позитивно вплинути на інвестиційний клімат. Кошти на будівництво цих об'єктів можна акумулювати шляхом залучення інвестицій, бюджетного фінансування, доступу до спеціальних тарифів на переробку та зберігання відходів, державно-приватного партнерства тощо.

Також важливо розвивати зони утилізації різних видів відходів, а також поширювати спеціальну інформацію про розділення відходів через ЗМІ та навчальні заклади.

2.4. Рекомендації щодо підвищення ефективності використання іноземних інвестицій для реструктуризації економіки

Реструктуризація економіки за допомогою іноземних інвестицій корисна не тільки для країн, які стикаються з економічними труднощами, але й для країн, які хочуть підтримувати стійке економічне зростання та конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

На цьому тлі дослідження та розробка ефективних стратегій відновлення економіки шляхом залучення іноземних інвестицій є не тільки актуальними, але й надзвичайно важливими для стабільного та сталого економічного розвитку.

Основним завданням для покращення інвестиційного середовища та іміджу України є вдосконалення правової, адміністративної та організаційної основи. Для досягнення цієї мети на законодавчому рівні створено правову базу для залучення інвестицій, розвитку державно-приватного партнерства та надання належних гарантій інвесторам. В умовах військової агресії з боку російської федерації та введенням воєнного стану на території України відповідно до Указу Президента України від 24. 02. 2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» Верховна Рада України та Уряд працюють, зокрема, над відновленням економіки, допомогою підприємцям України та створенням умов для залучення інвестицій в Україну.

З метою стимулювання залучення в економіку України стратегічних інвесторів, підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проєктів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні».

09 серпня 2023 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» (далі – Закон), який набрав чинності. Основною метою Закону є стимулювання залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій шляхом спрощення вимог до інвестиційних проєктів із значними інвестиціями, удосконалення форм державної підтримки для реалізації таких проєктів, що створить сприятливі умови для залучення більшого кола інвесторів та збільшення кількості інвестиційних проєктів із значними інвестиціями, а також сприятиме розвитку регіонів, де вони будуть реалізовуватися.

Законом, зокрема, внесено зміни до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» в частині:

– розширення сфер, у яких може реалізуватися інвестиційний проєкт із значними інвестиціями (додано сферу електронних комунікацій, діяльності з виробництва біоетанолу, який призначений для виробництва як компонент палива, виробництво біогазу та біометану); надання можливості заявнику не раніше ніж за 18 місяців до дати подання заявки до уповноваженого органу здійснити значні інвестиції в об'єкти інвестування в обсязі, що не перевищує 30% загального обсягу значних інвестицій, необхідних для реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями;

– надання можливості заявнику виступати інвестором із значними інвестиціями, якщо він є окремою юридичною особою створеною для реалізації інвестиційного проєкту, та стороною спеціального інвестиційного договору, як інвестор; доповнення форм державної підтримки, а саме: компенсація за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом, вартості збудованих заявником або інвестором із значними інвестиціями об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для

реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; компенсація витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж, необхідних для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями; звільнення від відшкодування втрат лісогосподарського виробництва для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями;

– зниження граничних розмірів значних інвестицій (з 20 млн. євро до 12 млн. євро) та кількості нових робочих місць, створених за період реалізації інвестиційних проектів із залученням значних інвестицій; Тобто змінено та диференційовано вимоги до створення.

Збільшення зайнятості за рахунок можливості залучення до інвестиційного процесу ширшого кола компаній, у тому числі не лише великих, а й середніх. встановлює можливість доопрацювання та неповернення документів, поданих інвесторами в рамках оцінки інвестиційних проектів із залученням великих інвестицій, зокрема техніко-економічних обґрунтувань та спеціальних інвестиційних договорів.

Після отримання висновку про доцільність реалізації інвестиційного проекту з великими інвестиціями та укладення спеціальної інвестиційної угоди проводяться переговори із залученням представників уповноважених органів щодо узгодження умов спеціальної інвестиційної угоди, державна підтримка буде повністю відшкодована, якщо не буде досягнуто великого обсягу інвестицій (12 мільйонів євро), зазначеного в законопроекті, і державна підтримка не може бути збільшена, якщо фактична сума інвестицій є великою.

Також передбачена можливість коригування рівня державної підтримки шляхом внесення змін до спеціального інвестиційного договору, якщо фактичний обсяг значних інвестицій є меншим від обсягу, передбаченого спеціальним інвестиційним договором.

Окрім того, внесено зміни до Державного кодексу України, якими доповнено положеннями щодо звільнення від відшкодування втрат у лісогосподарському виробництві інвесторів, які здійснили великі інвестиції

для реалізації інвестиційних проектів із залученням великих інвестицій. Ще один механізм залучення інвестицій – індустріальні парки [1].

Це потенційні промислові майданчики для компаній з інших країн, щоб розмістити їх, щоб диверсифікувати свої ланцюжки поставок і вирішити проблему скорочення часу до запуску (time-to-market). Кількість компаній визначається з урахуванням часу, необхідного для пошуку найкращого місця, початку будівництва та введення системи в експлуатацію. На рис 2.10 можна побачити уніфіковану таблицю як приклад розвитку умов для покращення інвестиційного клімату.

Закон України «Про індустріальні парки» передбачає спрощений порядок надання в оренду чи власність земельних ділянок у межах індустріальних парків, довготривалість і сталість господарських відносин в рамках індустріальних парків, надання державного стимулювання для розвитку зареєстрованих індустріальних парків. Таке державне стимулювання може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законодавством, а також шляхом супроводу інвесторів місцевими і центральними органами виконавчої влади, профільними установами та організаціями у вирішенні ними питань, пов'язаних із розвитком індустріальних парків.

Верховною Радою України 21.06.2022 прийнято Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» (далі - Закон № 2330) та «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» (далі - Закон № 2331).

Рисунок 2.10 – Приклад створення сприятливої для ПІІ законодавчої бази на прикладі індустріальних парків

Законом № 2331 вносяться зміни до Митного Кодексу України, якими, зокрема, запроваджується звільнення від оподаткування митом нового устаткування (обладнання), що ввозяться учасниками індустріальних парків виключно для власного використання для здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості або науково-дослідної діяльності на території (в

межах) індустріального парку (без права надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах). На рис. 2.11 можна побачити приклад діяльності уряду щодо покращення пільгових умов у податковій сфері з ціллю покращення інвестиційного клімату.

Законом № 2330 вносяться зміни до Податкового кодексу України якими, зокрема, запроваджується:

– звільнення від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання), що ввозяться учасниками індустріальних парків, виключно для власного використання під здійснення ними діяльності у сферах переробної промисловості або науково-дослідної діяльності на території (в межах) індустріального парку (без права надання в оренду, лізинг чи передачу в користування третім особам на будь-яких інших умовах);

– звільнення від податку на прибуток протягом десяти років;

– надання права органам місцевого самоврядування встановлення пільгових ставок податку на нерухомість і плати за землю.

Рисунок 2.11 – Приклад створення сприятливої для ПП законодавчої бази на прикладі податкової сфери

Крім того, відповідно до закону засновники індустріальних парків та керуючі компанії можуть будувати малі системи розподілу електричної енергії в індустріальних парках. Будівництво малої системи розподілу електроенергії в індустріальному парку значно спростить та прискорить підключення до системи електропостачання учасників та інших суб'єктів індустріального парку.

Незважаючи на об'єктивні труднощі, пов'язані з можливістю державної підтримки індустріальних парків (цього року немає відповідного фінансування з державного бюджету), уряд прийняв рішення про підтримку центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів та установ.[3]

З органами місцевого самоврядування, громадськими інституціями, національними та міжнародними партнерами обговорено питання створення умов для розвитку індустріальних парків в Україні. Так, нещодавно уряд спільно з органами місцевого самоврядування, Мінекономіки та Мінфіном змінив порядок здійснення повноважень Держфінмоніторингу в умовах особливого воєнного стану.

Затверджено постановою Ради Міністрів України від 09. 06. 2021 № 590. Це дозволить органам місцевого самоврядування реалізовувати проекти за рахунок коштів місцевих бюджетів. Орієнтовно) Документація, нове будівництво, реконструкція та капітальний ремонт об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування зареєстрованих індустріальних парків на території.

Крім того, Мінекономіки за підтримки Проекту технічної допомоги ЮНІДО та за участі зацікавлених центральних органів виконавчої влади розробляє політику сприяння впровадженню в Україні моделі екоіндустріального парку.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2023 року № 176 затверджено Стратегію розвитку індустріального парку на 2023-2030 роки (далі – Стратегія) [1].

Ця стратегія спрямована на більш ефективне використання потенціалу індустріальних парків у рамках децентралізації управління та сприяння вирішенню проблем, пов'язаних зі зменшенням погіршення навколишнього середовища, додавання вартості та створення нових кваліфікованих робочих місць Інший варіант — угода про розподіл продукції (далі — угода). Відповідно до договору одна сторона – Україна – доручає іншій стороні – інвестору розвідку, розвідку та видобуток корисних копалин на певних ділянках надр і виконання робіт, пов'язаних з договором, на певний термін.

Інвестор зобов'язується: виконати доручену роботу за свій рахунок і на свій ризик і отримати наступну винагороду (компенсацію) у вигляді відшкодування витрат і частки прибуткового продукту.

Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) є одним із ефективних засобів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України, а також ефективним механізмом сприяння розвитку відносин між органами державної влади та підприємствами. Держава забезпечує дотримання встановлених законодавством України умов та дотримання прав і законних інтересів приватного партнера для виконання ним діяльності, пов'язаної з виконанням договору, укладеного в рамках ДПП.

Одним із варіантів ДПП є концесія. Концесія передбачає, що концесіонер надає концесіонеру право на будівництво та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення). та/або управління (користування, експлуатація, утримання) об'єкта концесії та/або надання соціально важливих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, та/або як визначено концесійним договором більшої частини концесійного договору концесіонеру в порядку та на визначених умовах, операційні ризики, включаючи ризик попиту та/або ризик пропозиції; Попри всі виклики та труднощі, пов'язані з війною в Україні, Уряд України працює над створенням умов для ефективного залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в українську економіку.

Внесені в 2022 році зміни до бюджету відкривають нові механізми залучення коштів для реалізації проектів на умовах ДПП, а також дозволять державним партнерам брати довгострокові зобов'язання за договорами ДПП (довгострокове зобов'язання) впевненість у виконанні зобов'язань держави та функціонування механізму ДПП (механізму концесії).

Це важливий крок у реалізації соціально важливих проектів і зазвичай здійснюється за моделлю ДПП за наявності інфраструктури з оплатою за експлуатаційну готовність.

Крім того, наразі Міністерство економіки України впроваджує декілька законів щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій за допомогою механізму ДПП, щоб прискорити ремонт зруйнованих війною

об'єктів та будівництво відповідних нових об'єктів працює над доопрацюваннями. [3].

Прийняття вищезазначеного законодавства та прийняття Україною відповідних зобов'язань значно підвищує привабливість країни для потенційних міжнародних інвесторів та створює стабільну та надійну основу та механізм залучення іноземних інвестицій в Україну. Слід зазначити, що зараз це можливо до Проте для генерування розвитку окремих галузей економіки існує низка суттєвих недоліків, одним із найважливіших з яких є те, що всі ці механізми не можуть бути реалізовані у великих масштабах, здійснені під державні гарантії підприємства чи інвестиційні проекти та їх реалізація.

Інвестиції в інвестиційні проекти та малі та середні підприємства практично відсутні або знаходяться на дуже низькому рівні. У той же час МСП сприяють диверсифікації економіки, і, як наслідок, ми вважаємо, що залучення іноземних інвестицій у МСП є життєво важливим завданням, яке необхідно терміново реалізувати, стійкість до криз.

У сучасному світі традиційні підходи, низка економічних заходів та державна політика не здатні достатньою мірою забезпечити та стимулювати інвестиційну привабливість, тому у великих країнах світу почали створюватися спеціальні фінансові інститути підтримки, які сприяють інвестиційній привабливості встановлено.

Просування вітчизняних товарів і послуг на міжнародних ринках. Такими спеціальними установами фінансової підтримки є експортно-кредитні агентства (ЕСА). ЕКА є незалежною страховою агенцією, банком і міністерством, які діють на ринках структурного, комерційного та проектного фінансування, страхуючи політичні та комерційні ризики та надаючи гарантії.

Структурне фінансування – це кредит, який надається іноземним банком на інвестиційний проект компанії-позичальника, пов'язаний з модернізацією існуючих виробничих потужностей шляхом отримання кредиту від покупця під гарантію ЕКА.

Торгове фінансування – це набір банківських інструментів, які є альтернативою банківському фінансуванню та можуть мінімізувати ризики, пов'язані з торговими угодами (переказні векселі, паперові операції тощо) [8].

Проектне фінансування – це структуроване спрямоване фінансування (позики надаються новоствореним компаніям на певний період, часто поза межами тривалості проекту, відповідно до цілей проекту). Зараз ЕКА працює майже в усіх країнах світу з розвиненою та перехідною економікою.

Найвідоміші: Export-Import Bank (США), JBIC (Японія), Euler Hermes (Німеччина), COFACE (Франція), Atradius (Нідерланди), SBCE (Бразилія), CESCE (Іспанія), SEK (Швеція) та ін. Однак слід зазначити, що такі механізми підтримки відрізняються від країни до країни, починаючи від страхування та гарантій за зовнішньоекономічними контрактами до прямих позик та інвестицій [23].

Слід зазначити, що не існує «типової» або «ідеальної» моделі експортно-кредитного агентства.

Це пояснюється тим, що при створенні експортно-кредитного агентства та визначенні його обов'язків враховується соціально-економічне становище країни, політична ситуація тощо.

У світовій практиці страхова діяльність, з одного боку, і надання банківських послуг, з іншого, зазвичай є винятковими видами діяльності, які не можуть здійснюватися однією організацією. Тому в першу чергу створюються установи, які здійснюють діяльність відповідного виключного виду (банківська або страхова діяльність). Як правило, ЕСА діє як посередник між урядами штатів. Механізмом діяльності ЕКА є страхування. Надаючи гарантії та гарантії, установа бере на себе ризик у межах цього обсягу.

Хеджування забезпечується для зменшення кредитного ризику, комерційного та політичного ризику. Учасникам зовнішньоторговельних операцій та фінансовим установам, які їх фінансують, надається страхування для зниження ризику неплатежу [10].

Метою української ЕКА на початкових етапах є забезпечення диверсифікації економіки та підтримка середніх або високотехнологічних секторів економіки з високим потенціалом та інвестиційною привабливістю. Оскільки МСБ сприяють диверсифікації економіки, страхування різних видів ризиків (політичних, економічних тощо) через ЕКА України є дієвим та результативним засобом залучення інвестицій, які підтримують МСБ. Для розуміння рівня послуг українського ЕКА, була створена табл. 2.12, де показаний порівняльний аналіз світових ЕКА.

Таблиця 2.12 – Послуги, які надаються провідними ЕКА

ЕКА(країна)/ послуга	Страхування експортних кредитів	Страхування зарубіжних інвестицій	Надання гарантій	Спеціальне проектне фінансування
Eximbank (США) / ОПІС (США)	+	- Eximbank (США) + ОПІС (США)	+	-
ECGD (Великобританія)	+	+	+	+
Euler Hermes (Німеччина)	+	+	+	+
NEXI (Японія)	+	+	+	+
COFACE (Франція)	+	+	+	+
Atradius (Нідерланди)	+	-	+	+
SEK (Швеція)	+	+	+	+
KUKE (Польща)	+	+	+	-
ПрАТ «ЕКА» (Україна)	+	-	+	-

Сформовано автором на основі [9]

Факт того, що ЕКА та UkraineInvest координуються у сфері своєї діяльності та продуктів, які вони пропонують (підтримка інвестиційних проектів, надання страхування та гарантій тощо), роблять Україну особливою у порівнянні з іншими країнами світу. Це може бути конкурентною перевагою, що тим самим може збільшити обсяг інвестиційної привабливості [12].

Один із способів підвищити ефективність інвестицій — підкреслити сильні сторони та сектори економіки та відповідно налаштувати фінанси.

На сучасному етапі розвитку України хороші інвестиційні перспективи є у сферах машинобудування, авіації, суднобудування та сільськогосподарських технологій. Залучення додаткових інвестицій в авіаційну галузь дозволить

серійно виробляти нові перспективні моделі пасажирських і транспортних літаків, розроблені українськими інженерами.

Вітчизняні компанії мають відповідну виробничу базу та походження для задоволення потреб України в технологічній сфері. Залучення інвестицій у виробництво сільськогосподарської техніки дозволить прискорити впровадження нової техніки та передових розробок у сфері плодоовочівництва та стимулювати попит на них. Це дозволяє інвесторам швидко повернути свої інвестиції.

У паливно-енергетичному комплексі існують програми модернізації та технологічного оновлення такого обладнання, як атомні електростанції, теплоелектростанції, гідроелектростанції, галузеві системи зв'язку, лінії електропередач, теплових мереж тощо, а також значні можливості для капіталовкладення та інвестування.

Крім того, суттєво може зрости привабливість інвестування в неенергетичні комплекси та покращиться фінансове становище компаній цього сектору, головним чином за рахунок покращення платіжної дисципліни.

У сфері телекомунікацій найбільш перспективними для іноземних інвесторів є організація цифрових каналів зв'язку, розширення використання нових мережевих технологій, модернізація та розвиток телефонного зв'язку, розвиток мереж мобільного зв'язку та Інтернету.

Інші реформи в галузі інфраструктури та транспорту включають антимонопольну боротьбу з певними видами транспорту, розвиток конкурентних ринків на основі різних структур власності, а також підвищення ефективності національного регулювання та контролю за процесом формування тарифів. Великі перспективи для розвитку співробітництва з інвесторами у сфері технологічної модернізації автопарків і техніки за допомогою лізингових програм, масштабної приватизації підприємств оборонного комплексу, великого внутрішнього ринку, стабілізації виробленої військової техніки - усе це створює сприятливі умови для вигідних інвестицій.

Активізація інвестиційних процесів у технологічній галузі дозволяє запровадити новітні досягнення науково-технічного прогресу та сучасні методи зберігання сировини, скоротити витрати на всіх етапах переробки, удосконалити організацію виробництва та праці, а трудові, паливно-енергетичні і матеріальні витрати можуть бути зведені до мінімуму. Іноземні інвестори можуть досягти найвищого рівня прибутковості, реалізуючи інвестиційні проекти в цій галузі, впроваджуючи високоефективні технології та виробниче обладнання, надаючи виробничі послуги суміжним підприємствам різних галузей.

Ще одним основним напрямком діяльності, який цікавить післявоєнних інвесторів, є водопостачання та водовідведення, тепло- та газопостачання, збір та утилізація відходів.

Оскільки місцева інфраструктура, така як житлово-комунальне господарство, в українських містах значно зношена на 60-70%, Україна дуже зацікавлена в розширенні діяльності інвесторів у всіх регіонах.

З метою забезпечення надійної реалізації державної інвестиційної політики здійснюється інноваційна модернізація промисловості, яка найближчим часом визначить конкурентоспроможність країни, а також створить новий підхід до забезпечення розвитку обороноздатності країни. Це гарантує довгострокове стійке зростання. Інноваційний розвиток сприяє підвищенню продуктивності, модернізації науки і техніки, реструктуризації економіки [16].

Як висновок, необхідно розробити конкретні пропозиції щодо вирішення інвестиційних проблем в Україні.

До них належать:

- підтримка існуючих інвесторів у країні та заохочення інвесторів прийти в країну;
- довгострокові заходи щодо систематичного реформування законодавства та державних установ для створення привабливого

інвестиційного середовища в країні та сприяння майбутнім іноземним інвестиціям;

- налагодити співпрацю з основними державними установами, які беруть участь у розробці та реалізації національної інвестиційної та інноваційної політики України та інших країн.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу процесу іноземного інвестування, було визначено їх поняття, класифікація, форми, види.

1. В сучасному стані розвитку світової економіки та її теоритичної частини існує велика кількість досліджень поняття «іноземні інвестиції». Одним з них є загальноприйняте визначення про те, що іноземні інвестиції – це інвестиції, що викликають тривалий інтерес до підприємства (країни), яке діє за межами економіки інвестора. Оскільки іноземні інвестиції є комплексним та дуже складним поняттям, його можна розділяти за класифікацією, формами, видами тощо.

2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) мають сильний вплив на економічне зростання та покращення макроекономічних показників у приймаючих країнах. Це підвищує прибутковість економічного сектору, забезпечує коштами для погашення зовнішньоекономічної заборгованості та дає можливість брати участь у розвитку ринку та його інфраструктури, що призводить до успішного економічного розвитку та стабільності. Важливість ПІІ для економіки дуже важко переоцінити, оскільки саме вони є інструментом як її розвитку, так і стабілізації або виходу з криз.

3. Дослідження теоретичних моделей впливу іноземних інвестицій на реструктуризацію економіки має ключове значення для формування ефективних економічних стратегій. Такі моделі дозволяють зрозуміти механізми, через які іноземний капітал сприяє модернізації виробничих процесів, підвищенню технологічного рівня та розвитку інфраструктури. Разом з цим, вони допомагають ідентифікувати потенційні ризики, пов'язані з залученням іноземних інвестицій, такі як можливий відтік прибутків з країни або зниження конкурентоспроможності національних підприємств. Таким чином, теоретичні моделі стають основою для розробки політик, які максимізують позитивний вплив іноземних інвестицій на економіку та

мінімізують негативні наслідки, забезпечуючи стійке економічне зростання та розвиток.

4. Реструктуризація економіки є вкрай важливою для України, оскільки вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на глобальному ринку, забезпечує стійке економічне зростання та створює нові робочі місця, а під час післявоєнної відбудови важливість усього зазначеного збільшується в декілька разів. В умовах швидких технологічних змін та глобалізації українська економіка потребує модернізації виробничих процесів, розвитку інноваційних секторів та зменшення залежності від традиційних галузей, таких як металургія та сільське господарство. Реструктуризація також сприяє більш ефективному використанню ресурсів, підвищенню енергоефективності та поліпшенню екологічної ситуації. Важливим аспектом є залучення іноземних інвестицій, які можуть стати каталізатором для впровадження нових технологій та управлінських практик. Таким чином, реструктуризація економіки є ключовим елементом для побудови стійкої та процвітаючої економіки в Україні, здатної адаптуватися до викликів сучасного світу.

5. Разом з тим, Україна має безліч перепон на шляху до покращення свого інвестиційного клімату, що є критичним для благоустрою економічної ситуації в країні. В дослідженні була звернена увага на такі проблеми як корупція та тіньова економіка, а також були наведені варіанти вирішення цих проблем та покращення інвестиційного клімату в цілому.

6. Тим не менше, в ході дослідження в Україні було виявлено низку переваг, які могли б зацікавити потенційного інвестора. Однією з головних переваг є стратегічне розташування країни на перехресті Європи та Азії, що забезпечує легкий доступ до великих ринків Європейського Союзу, пост-СНД та Близького Сходу. Україна також володіє значними природними ресурсами, зокрема родючими ґрунтами, що робить її одним з провідних виробників та експортерів сільськогосподарської продукції у світі. Крім того, країна має великі запаси корисних копалин, включаючи вугілля, залізну руду, марганець і рідкісні метали. Робоча сила в Україні є висококваліфікованою і водночас

відносно дешевою порівняно з іншими європейськими країнами, що створює додаткові стимули для інвесторів у виробничий сектор, ІТ та інші галузі. Освітня система України готує кваліфікованих фахівців, особливо в технічних і інженерних дисциплінах.

Підсумовуючи, Україна потребує реструктуризації економіки і іноземні інвестиції є ефективним інструментом для цього процесу. Незважаючи на зазначені переваги, наша країна все ще залишається непривабливою для інвесторів через високий ризик, який пов'язаний з різноманітними факторами, які ми, в теорії, як і можемо контролювати (корупція, тіньова економіка), так і ті, які є більш глобальними (повномасштабна війна).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. No 1560-XII. зі змінами та доповненнями
2. Прямі іноземні інвестиції [Електронний ресурс] // Мінфін. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2023/>.
3. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDiiialnistVUkrainiZa2022-Rik&isSpecial=true>.
4. Перелік Офшорних Зон – онлайн сервіс перевірки компаній YouControl [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://youcontrol.com.ua/offshore>.
5. Національний Банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/>.
6. Іноземні інвестори вже повертаються? Як Україна отримала \$4,2 млрд у 2023 році [Електронний ресурс] // mind.ua. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/publications/20271636-inozemni-investori-vzhe-povertayutsya-yak-ukrayina-otrimala-42-mlrd-u-2023-roci>.
7. Комар І. С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / І. С. Комар // Національний університет державної податкової служби України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3111>.
8. Панкова Л. І. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни [Електронний ресурс] / Л. І. Панкова. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-03-02>.
9. Ukraine economic update [Електронний ресурс] // КНУТД. – 2021. – Режим доступу до ресурсу:

- http://documents.worldbank.org/curated/en/995361475475802965/Ukraine-economic-update-September_Innovatyka2021_V2_P106-114.pdf
(knutd.edu.ua)
10. Листопад Р. П. Проблеми залучення прямих іноземних інвестицій в повоєнну відбудову економіки України [Електронний ресурс] / Р. П. Листопад // НАУ. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60037/1/ФМВ_292_2023_Листопад_РП.pdf.
 11. Ворсовський О. Л. Шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні [Електронний ресурс] / О. Л. Ворсовський. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4469&i=161>.
 12. Puzikova V. Foreign direct investment in Ukraine [Електронний ресурс] / Valentyna Puzikova. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/283157/1/dp-706.pdf>.
 13. Вовчак О.Д. Інвестування: Навч. посібник. – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 544 с.
 14. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – 2-ге видання, виправлене та доповнене. – Львів: Вид-во “Центр Європи”, 1997, – 576 с.
 15. Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19.03.1996р № 93/96-ВР зі змінами та доповненнями.
 16. Захарін С.В. Механізм державного регулювання іноземного інвестування: Монографія / НАН України. Інститут економіки; відпов.редактор член-кор. НАНУ, д.е.н. Герасимчук М.С. – К., 2003. – 161 с.
 17. Правовий режим іноземних інвестицій [Електронний ресурс] // Тернопільський національний економічний університет. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/30978/1/Голота%20Н.В..pdf>.
 18. Косак В.М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. – Львів: Центр Європи, 2005. – 223с.

19. Павлова Л.Н. Фінанси підприємств: Підручник для вузів.- М.: Фінанси, ЮНІТІ, 1998. – 639 с..
20. Пехник А.В. Іноземні інвестиції в економіку України: Навч. Посібник. – К.: Знання, 2007. – 335 с.
21. Пересада А.А. Інвестування: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 250 с.
22. Реверчук С.К., Реверчук Н.Й., Скоморович І.Г. та ін. Інвестологія: наука про інвестування: Навч. посібник – Атіка, 2001. – 264 с.
23. Рут Френклін Р., Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції / Пер. з англ. – К.: Основи 1998, – 665 с.
24. Комар Н.Г. Концепція побудови механізму реструктуризації підприємства / Н.Г. Комар // Бізнес Інформ. – 2014. – № 10. – С. 260–266.
25. Кирчата І.М. Розвиток конкурентного потенціалу як основа забезпечення конкурентоспроможності в ході реструктуризації підприємства / І.М. Кирчата // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – 2016. – Вип. 14. – Ч. 2. – С. 75–78.
26. Говорушко Т. А. Сутність прямих іноземних інвестицій та їх класифікація [Електронний ресурс] / Т. А. Говорушко // НУХТ – Режим доступу до ресурсу: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/081a9e40-6617-48bf-be9f-a251d3776bdd/content>.
27. Бланк И. А. Основи інвестиційного менеджмента. Т. 1. / И. А. Бланк – К. : Ельга – Н., Ника-Центр, 2001. – 348 с.
28. Геєць В. М. Нестабільність та економічні зростання / В. М. Геєць. – К.: Інститут економічних прогнозувань, 2006. – 344 с.
29. Голіков А. П. Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 464 с.
30. Ткаченко Ю. Динаміка прямих інвестицій в Україну в контексті світових тенденцій / Ю. Ткаченко // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 3–4. – С. 61–66.

31. Катан Л. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л. І. Катан , К. С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 12. – С. 41–51.
32. Сидорова А. В. Дослідження узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування: кількісне оцінювання / А. В. Сидорова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 4. – С. 139–146.
33. Сидорова А. Кількісна оцінка узгодженості інтересів суб'єктів іноземного інвестування / А. Сидорова, Г. Анісімова // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 49–59.
34. Матюшенко І. Ю. Іноземні інвестиції : навч. посіб. / І. Ю. Матюшенко, В. П. Божко. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 336 с.
35. Місяць Т. Динаміка та характерні особливості інвестиційного співробітництва України та ЄС у контексті економічної кризи / Т. Місяць // Журнал європейської економіки. – 2011. – № 1. – С. 3–14.
36. Характеристика іноземних інвестицій [Електронний ресурс] // Ніжинський Агротехнічний Інститут – Режим доступу до ресурсу: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=4523>.
37. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підручник / В. Г. Федоренко – К. : МАУП, 2004. – 480 с
38. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. // Електронний журнал «Ефективна економіка» №6, 2019 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3111>
39. Механізми залучення іноземних інвестицій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=177>.
40. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України крізь призму міжнародних рейтингів / О. Николайчук // Міжнародний збірник наукових праць: проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2009. — № 3(15). — с. 197-200.
41. Максимів Д.Я. Покращення інвестиційної привабливості України / Д.Я.Максимів // Інноваційна економіка. — 2012. — № 1(27). — С. 201-203.

42. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та заходи поліпшення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Marrch/12.htm>.
43. Стельмащук А.М. Іноземні інвестиції як чинник економічного зростання внутрішнього ринку України / А. М. Стельмащук // Сталий розвиток економіки. — 2011. — № 5(8). — с. 240-247.
44. Барановський О.І. Залучення інвестицій: питання теорії та практики / О.І. Барановський, М.М. Туриянська. — Донецьк, 1999. — 276 с.
45. Гринів Л.С. Національна економіка: навч. посіб / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. — Львів: "Магнолія 2006", 2008. — 464 с.
46. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С.О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — № 38. — 2012. — С. 366—369.
47. Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні // Фінанси України. — 2004. — № 4. — С. 87—96.
48. Інвестиції в ІРО в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ffin.ua/ipro>.
49. Покришка Д. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи — досвід для України [Електронний ресурс] / Д. Покришка, О. Бабанін, В. Шкадюк. — Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/01.htm>
50. Сербіненко Н.В. Джерела фінансування інвестиційної діяльності / Н.В. Сербіненко // Держава та регіони. — 2004. — № 2. — С. 197—200.
51. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. — Офіційний сайт. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
52. Рожко Д. Реструктуризація національної економіки як основний чинник формування бюджету в Україні [Електронний ресурс] / Д. Рожко. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/115_18.pdf.

- 53.Захожай В.Б., 187 Федоренко В.Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. – К.:МАУП, 2002. – 344с.
- 54.Закон України “Про іноземні інвестиції ”від 13.03.1992р № 2198а-12 зі змінами та доповненнями.
- 55.Леус М. М. Суть та класифікація іноземних інвестицій [Електронний ресурс] / М. М. Леус // Львівський інститут банківської справи. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: https://vlp.com.ua/files/27_17.pdf.
- 56.Іноземні інвестиції у статуті підприємства: відобразити чи ні? [Електронний ресурс] // Державна податкова служба України. – 2024. – Режим доступу до ресурсу: <https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-512277.html>.
- 57.Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Галина Миськів // Львівський державний університет внутрішніх справ. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2915/1/Myskiv_B5.pdf.
- 58.Грушицька Г. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України [Електронний ресурс] / Галина Грушицька. – 2009. – Режим доступу до ресурсу:
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25843/1/Грушицька%20Г..pdf>.
- 59.БЮЛЕТЕНЬ N 60 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 1999. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/2284.html>.
- 60.Прямі іноземні інвестиції - стратегія розвитку України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу:
<https://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/409/3/Прямі%20іноземні%20інвестиції%20стратегія%20розвитку%20України.pdf>.
- 61.Васильєв О. В. Конспект лекцій з дисципліни «Інвестування» [Електронний ресурс] / О. В. Васильєв, Н. М. Богдан // ХНАМГ. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/11324802.pdf>.

62. Ліщук В. В. Місце концепції капіталу у теорії іноземного капіталу [Електронний ресурс] / В. В. Ліщук // Київський національний університет технологій і дизайну. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2812>.
63. Економічне вчення А. Сміта [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studentam.net.ua/content/view/5159/132/>.
64. Руснак Ю. І. Вплив політико-правових чинників на формування інвестиційного клімату [Електронний ресурс] / Ю. І. Руснак // Інститут Князя Володимира. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/1_2016/part_2/20.pdf.

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. M. Sornarajah (Cambridge University): *The International Law on Foreign Investment, 2021*

The climate surrounding foreign investment law is one of controversy and change, and with implications for human rights and environmental protection, foreign investment law has gained widespread public attention and visibility. This edition of Sornarajah's classic text offers thought-provoking analysis of the law in historical, political and economic contexts, capturing leading trends and charting the possible course of future developments.

2. Olivier De Schutter, Johan Swinnen, Jan Wouters: *Foreign Direct Investment and Human Development. The Law and Economics of International Investment Agreements, 2013*

This book presents original research that examines the growth of international investment agreements as a means to attract foreign direct investment (FDI) and considers how this affects the ability of capital-importing countries to pursue their development goals. The hope of countries signing such treaties is that foreign capital will accelerate transfers of technologies, create employment, and benefit the local economy through various types of linkages. This book uses both economic and legal analysis to answer these questions that have become central to discussions on the impact of economic globalization on human rights and human development.

3. Harbhajan S. Kehal: *Foreign Investment in Developing Countries, 2004*

This volume examines foreign investment in developing countries both from a theoretical perspective and country specific perspective. It covers strategies to maximize the benefits that draw from the inward investment flow as well as examining foreign investment as a vehicle for international economic integration.

The book focuses on foreign investment in the third and fourth largest economies of the world - the Peoples Republic of China and India - in addition to Indonesia, Malaysia and other countries.

SUMMARY

The diploma thesis “The influence of foreign investments on the restructuring of the economy of Ukraine”, written by Andrii Mazun has a high level of quality and consists of 2 parts. The first part is covering fundamental information about foreign investment, their definition, types, classification, as well as describes the process of economical restructurization and how foreign investments could affect it. The second part is reporting about status, which shows volumes, directions, structure and sources of foreign investments in Ukraine. In addition to that, issues that Ukraine has, such as a poor investment climate, economy that affected by war, shadow economy, corruption and other are also mentioned in that part. Furthermore, the ways of possible improvement and solving these issues were also presented in a second part.

Keywords: *investment, foreign investment, FDI, economy, investment climate.*